

Vlaams
Parlement

ingediend op **839** (2020-2021) – Nr. 1
8 juni 2021 (2020-2021)

Verslag van de gedachtewisseling

namens de Commissie voor Onderwijs
uitgebracht door Koen Daniëls, Jan Laeremans, Johan Danen
en Loes Vandromme

over de Onderwijsspiegel 2021

Samenstelling van de Commissie voor Onderwijs:

Voorzitter: Karolien Grosemans.

Vaste leden:

Arnout Coel, Koen Daniëls, Karolien Grosemans, Kathleen Krekels, Annabel Tavernier;
Roosmarijn Beckers, Jan Laeremans, Kristof Slagmulder;
Jo Brouns, Loes Vandromme;
Jean-Jacques De Gucht, Tom Ongena;
Johan Danen, Elisabeth Meuleman;
Hannelore Goeman.

Plaatsvervangers:

Marius Meremans, Axel Ronse, Nadia Sminate, Kris Van Dijck, Katja Verheyen;
Leo Pieters, Els Sterckx, Sam Van Rooy;
Katrien Schryvers, Brecht Warnez;
Els Ampe, Steven Coenegrachts;
Stijn Bex;
Steve Vandenberghe.

Toegevoegde leden:

Kim De Witte.

INHOUD

I.	Uiteenzetting door de onderwijsinspectie	4
1.	Inleiding	4
2.	Doorlichtingen 2019-2020	4
2.1.	Adviezen 2019-2020	5
2.2.	Buitengewoon onderwijs	9
2.3.	Deeltijds kunstonderwijs	10
2.4.	Kwaliteitsprofielen	11
2.5.	Centra voor leerlingenbegeleiding	12
2.6.	Bewoonbaarheid, veiligheid en hygiëne	13
2.7.	Conclusies	14
3.	De onderwijsinspectie van maart tot juni 2020	14
4.	Welbevindenbevraging	15
5.	Slotbeschouwing	15
II.	Bespreking	17
1.	Tussenkomen van de leden	17
1.1.	Koen Daniëls	17
1.2.	Roosmarijn Beckers	19
1.3.	Johan Danen	19
1.4.	Loes Vandromme	21
1.5.	Caroline Gennez	22
1.6.	Jan Laeremans	23
1.7.	Jo Brouns	24
1.8.	Kathleen Krekels	25
1.9.	Karolien Grosemans	26
2.	Antwoorden van de onderwijsinspectie	27
3.	Bijkomende vragen en antwoorden	34
	Gebruikte afkortingen	36

Bijlage: zie [dossierpagina](https://www.vlaamsparlement.be/dossierpagina) van dit document op www.vlaamsparlement.be

Op 6 mei 2021 organiseerde de Commissie voor Onderwijs een gedachtewisseling over de Onderwijsspiegel 2021, met Lieven Viaene, inspecteur-generaal, Els Vermeire, coördinerend inspecteur, Bieke De Fraine, inspecteur-onderzoeker, en Katja Petry, inspecteur-onderzoeker, van de Vlaamse onderwijsinspectie.

De Onderwijsspiegel 2021 is te vinden op de [dossierpagina](#) van dit document op www.vlaamsparlement.be.

(Deze commissievergadering werd als videoconferentie georganiseerd.)

I. Uiteenzetting door de onderwijsinspectie

1. Inleiding

Lieven Viaene wijst uiteraard op de vreemde tijden. Meer dan ooit is gebleken dat onderwijs cruciaal is in de maatschappij. Scholen moeten daarom zo veel mogelijk openblijven. Het is ook duidelijk dat de school meerdere functies heeft. Het gaat niet alleen over kwalificatie, maar ook over socialisatie en subjectificatie. De maatschappij heeft een groot vertrouwen in de scholen, maar ook grote verwachtingen. Daarom is het belangrijk dat de kwaliteit van het onderwijs wordt gemonitord, dat analyses gebeuren, dat debat wordt gevoerd en dat er voldoende stimulans is om te werken aan de onderwijskwaliteit.

Dat is wat de Onderwijsspiegel wil doen. De onderwijsinspectie beoogt de verzamelde inzichten te presenteren aan de buitenwereld en het debat over onderwijskwaliteit te voeden.

In de Onderwijsspiegel 2021 wordt gerapporteerd over het schooljaar 2019-2020. Twee derde van het schooljaar werd 'gewoon' gefunctioneerd, waarbij de inspectie de reguliere doorlichtingen en andere onderzoeksoopdrachten kon uitvoeren. Half maart 2020 was er de tsunami van lockdowns en schoolsluitingen. De spreker stipt aan dat het grootste deel van de Onderwijsspiegel 2021 gaat over de doorlichtingen van voor de coronacrisis en ook de rapportering over welbevinden gaat over de periode voor de crisis.

Lieven Viaene is ervan overtuigd dat het beeld van het onderwijs veel scherper is geworden door de crisis. De verschillen werden ook uitgediept. Het beleid op alle niveaus, van de klas tot het parlement, moet zich daarvan bewust zijn.

De Onderwijsspiegel bevat traditiegetrouw vier delen. Het eerste deel gaat in op de doorlichtingen van alle onderwijsniveaus. In het tweede deel worden twee onderzoeken in de kijker geplaatst: de impact van de coronacrisis op het Vlaamse onderwijs en welbevinden op school. In het derde deel staat een overzicht van de andere taken die de onderwijsinspectie uitvoerde en in het laatste deel wordt naar de toekomst gekeken.

De Onderwijsspiegel is dus een jaarverslag en geeft een antwoord op een hele reeks vragen, zoals: hoeveel scholen werden bezocht en kregen een gunstig of ongunstig advies? Wat zijn de sterke punten en de werkpunten in het Vlaamse onderwijs? Welke vakken/leergebieden vragen extra aandacht? Zijn er verschillen tussen leerlingen qua welbevinden?

2. Doorlichtingen 2019-2020

Bieke De Fraine schetst de 332 doorlichtingen die de onderwijsinspectie tussen september 2019 en maart 2020 uitvoerde. Het merendeel van de doorlichtingen (201) gebeurde in het basisonderwijs, naast 76 in het secundair onderwijs, 16 in

het buitengewoon basisonderwijs, 15 in het buitengewoon secundair onderwijs, 3 in het volwassenenonderwijs, 8 in CLB's en 13 in academies.

In het Referentiekader voor Onderwijskwaliteit staat de ontwikkeling van de leerende centraal. De spreker gaat daarbij in op enkele elementen. Bij de kwaliteitsverwachtingen van het deel 'Resultaten en effecten' staat onder meer output, leerwinst en welbevinden. Het gaat dus om een breed beeld van de onderwijskwaliteit.

Een ander belangrijk element is opvolging. Daarvoor zijn er vier kwaliteitsverwachtingen die te maken hebben met evaluatie en het geven van feedback aan leerlingen.

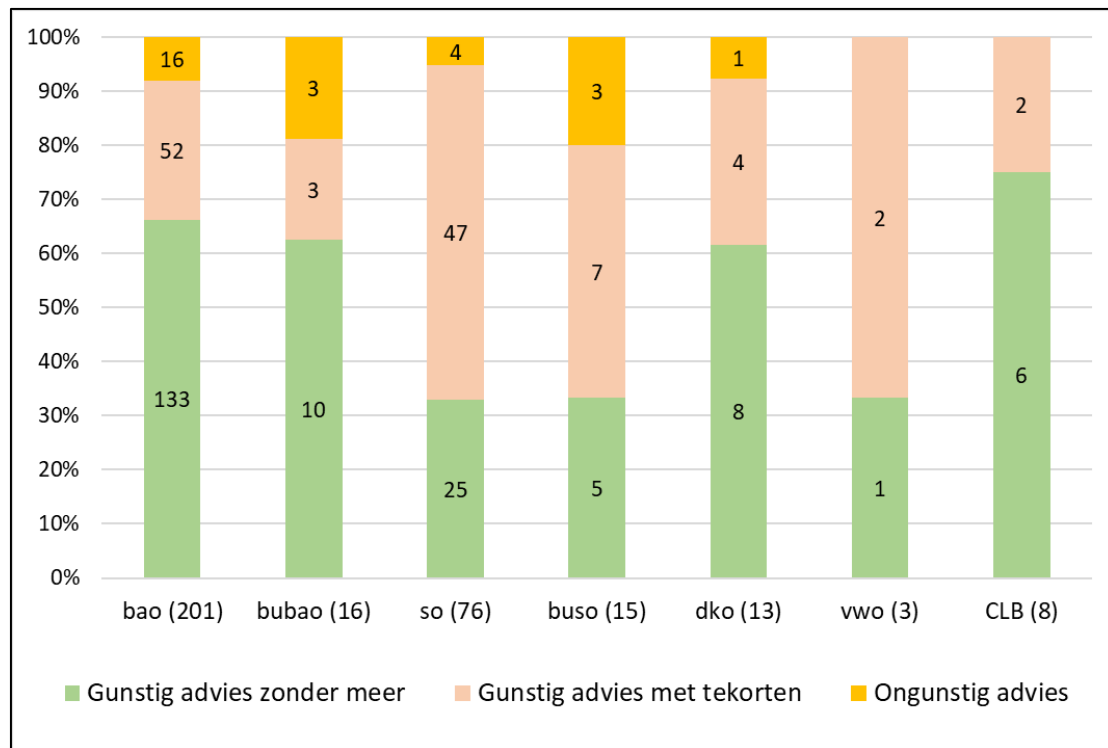
Kwaliteitsontwikkeling is eveneens belangrijk. In het Kwaliteitsdecreet staat dat de school de eerste verantwoordelijke is voor de eigen kwaliteit en het opvolgen van de eigen kwaliteit. De onderwijsinspectie blijft de interne kwaliteitszorg benadrukken en gaat daarover in gesprek met de scholen.

Het Referentiekader voor Onderwijskwaliteit is vertaald in een doorlichtingsdesign. De inspecteurs doen observaties in klassen, voeren gesprekken met leraren, het beleidsteam en andere belangrijke actoren en kijken verschillende documenten van de school in.

In het doorlichtingsdesign zijn er twee elementen. Kwaliteitsontwikkeling gaat over het schoolniveau en het bewaken, monitoren en ontwikkelen van de kwaliteit door de school. De klaspraktijk is de onderwijskwaliteit.

2.1. Adviezen 2019-2020

Er zijn drie types adviezen: gunstig advies zonder meer (eventuele werkpunten kunnen door de school zelf aangepakt worden), gunstig advies met tekorten (er is minstens één stevig werkpunt, maar de school heeft genoeg beleidsvoerend vermogen om eraan te werken) en ongunstig advies (er zijn te veel tekorten en begeleiding is nodig om die weg te werken).

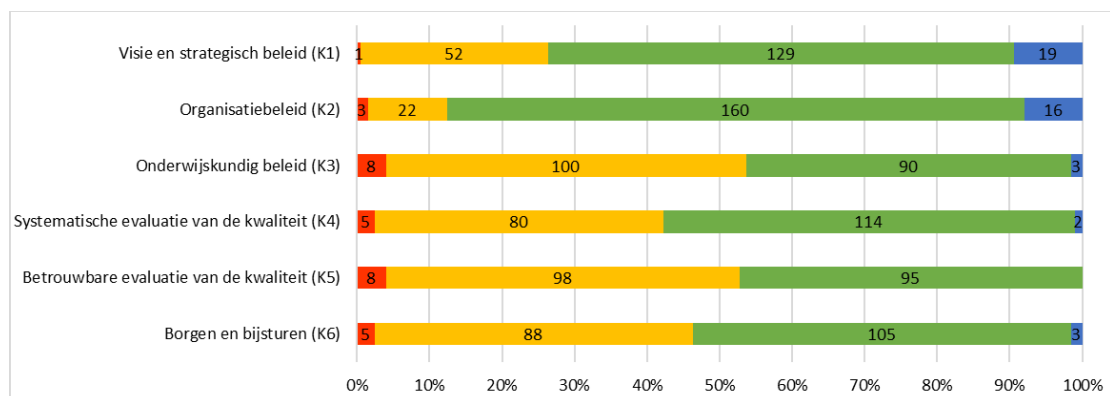

Bieke De Fraine wijst erop dat het aantal scholen soms beperkt is en op basis daarvan geen grote conclusies getrokken kunnen worden.

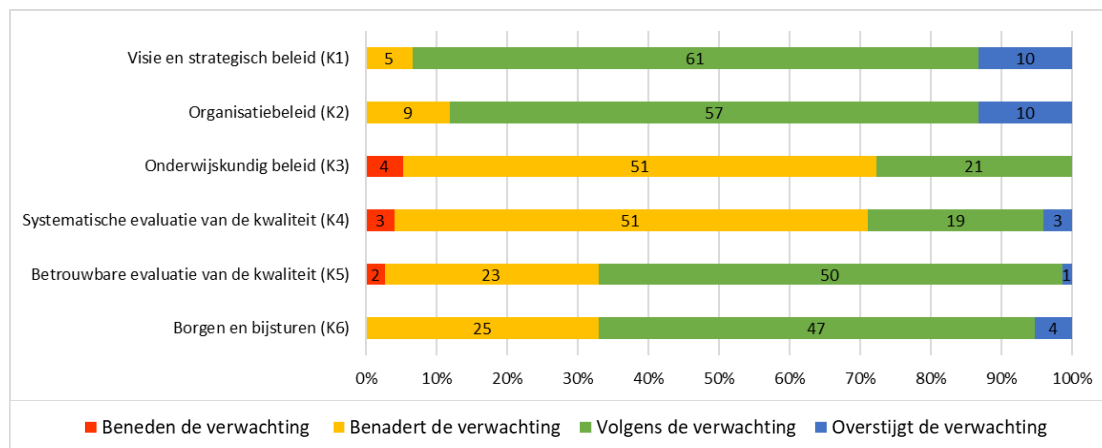
2.1.1. Kwaliteitsontwikkeling

Vervolgens zoomt de spreker in op de manier waarop een school haar kwaliteit monitort. De doorlichtingsteams brengen dat in kaart aan de hand van zes zogenaamde K-schalen. Voor elke schaal zijn er vier mogelijke beoordelingen. Als de school voldoet aan de verwachtingen van het Referentiekader voor Onderwijskwaliteit is de score 'volgens de verwachting'. Als de school niet aan die verwachtingen voldoet, maar mits een aantal aanpassingen daar wel aan beantwoordt, is de score 'benadert de verwachting'. Niet beantwoorden aan de verwachtingen levert de score 'beneden de verwachting' op. Uitzonderlijk wordt de score 'overstijgt de verwachting' gegeven. Dat gebeurt als de school een voorbeeld is van goede praktijk.

Basisonderwijs:

Secundair onderwijs:

Het valt volgens Bieke De Fraine op dat voor een aantal schalen relatief goede scores worden behaald, bijvoorbeeld voor organisatiebeleid. De onderwijsinspectie maakt zich wel zorgen over het onderwijskundig beleid. Ook de scores voor de systematische evaluatie van de kwaliteit en de betrouwbare evaluatie van de kwaliteit maken de inspectie bezorgd.

2.1.2. Onderwijsleerpraktijk

Voor het basisonderwijs wordt naar een aantal leergebieden gekeken. Het kleuteronderwijs wordt in alle scholen met een kleuterafdeling onderzocht. Daarnaast krijgen Nederlands en wiskunde veel aandacht.

In het secundair onderwijs worden verschillende vakken onderzocht. Het korps van inspecteurs heeft diverse achtergronden en specialiteiten om de zeer diverse vakken te beoordelen. In totaal gebeurden 522 onderzoeken van de onderwijsleerpraktijk in het secundair onderwijs.

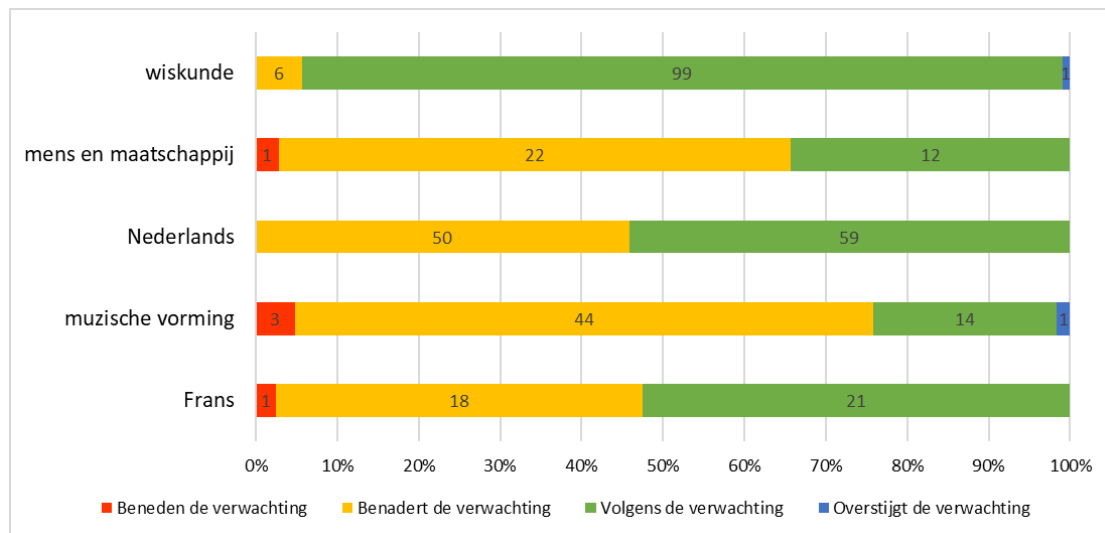
De kwaliteit van de onderwijsleerpraktijk wordt in kaart gebracht aan de hand van zeven U-schalen. Voor de scores worden dezelfde vier ontwikkelingsniveaus gehanteerd als voor de kwaliteitsontwikkeling.

Het valt op dat het leer- en leefklimaat in bijna alle scholen volgens de verwachting scoort. Dat wil zeggen dat leraren naar de leerlingen luisteren, respect hebben en zorgen voor een klimaat in de klas waarin geleerd kan worden.

Ook de materiële leeromgeving scoort vaak redelijk goed. Vooral over de evaluatie van leerlingen maakt de onderwijsinspectie zich zorgen, zeker in het secundair onderwijs.

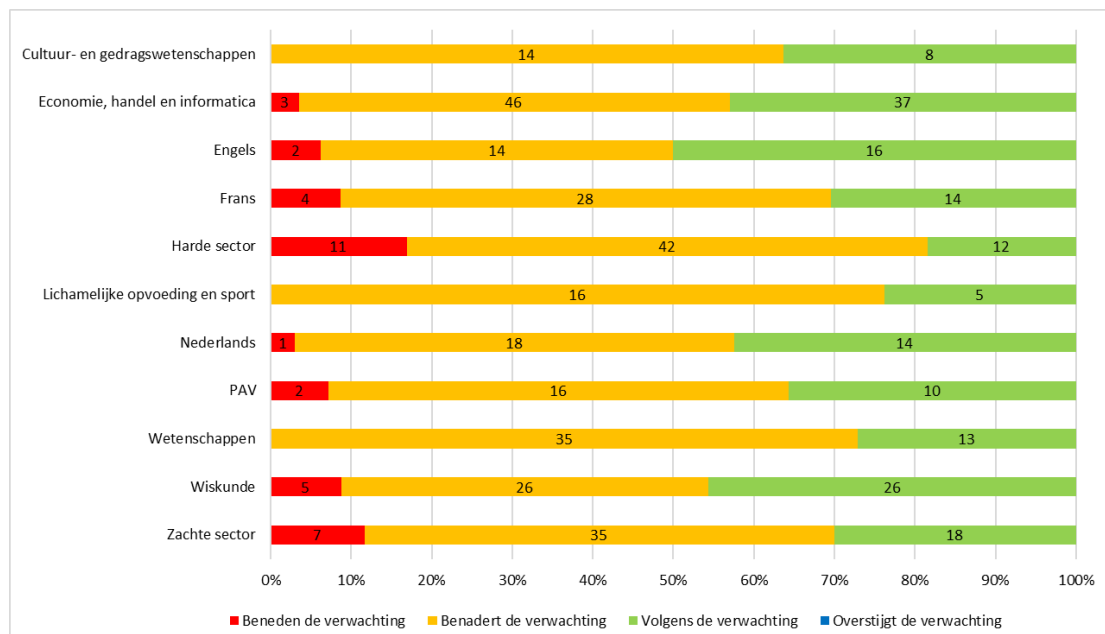
2.1.3. Evaluatie

Voor de evaluatie in het basisonderwijs zijn dit de resultaten voor de verschillende leergebieden:

Het is blijkbaar veel lastiger evalueren in leergebieden als 'mens en maatschappij' en 'muzische vorming' dan in 'wiskunde', oppert de spreker.

Voor het secundair onderwijs is er geen enkel vak waarvoor de evaluatie in quasi alle scholen in orde is. Voor veel vakken is evaluatie een werkpunt, merkt Bieke De Fraine op.

2.1.4. Nederlands

Voor Nederlands is in het basisonderwijs het leer- en leefklimaat heel goed, maar zijn leerlingenevaluatie en het leer- en ontwikkelingsgericht aanbod werkpunten.

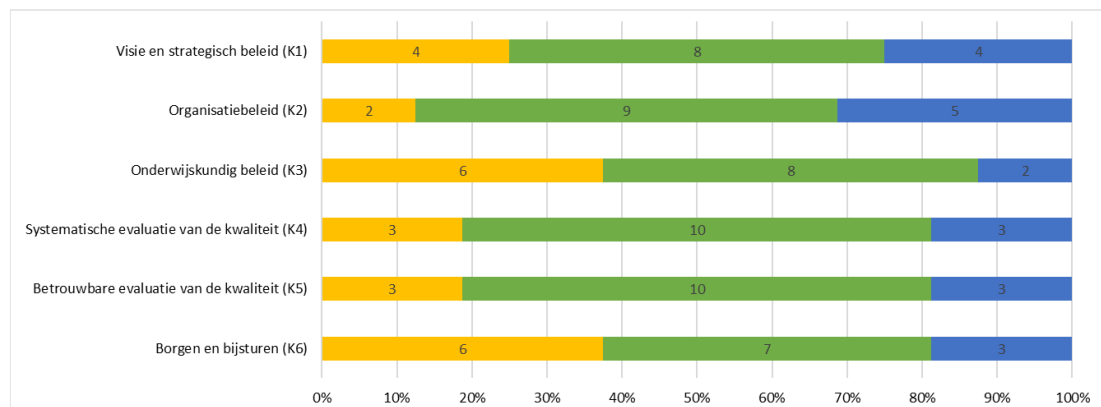
2.1.5. Wiskunde

Voor wiskunde in het secundair onderwijs zijn het leer- en leefklimaat en de materiële leeromgeving in de meeste scholen volgens de verwachting, maar leerlingevaluatie en feedback zijn uitdagingen.

2.2. Buitengewoon onderwijs

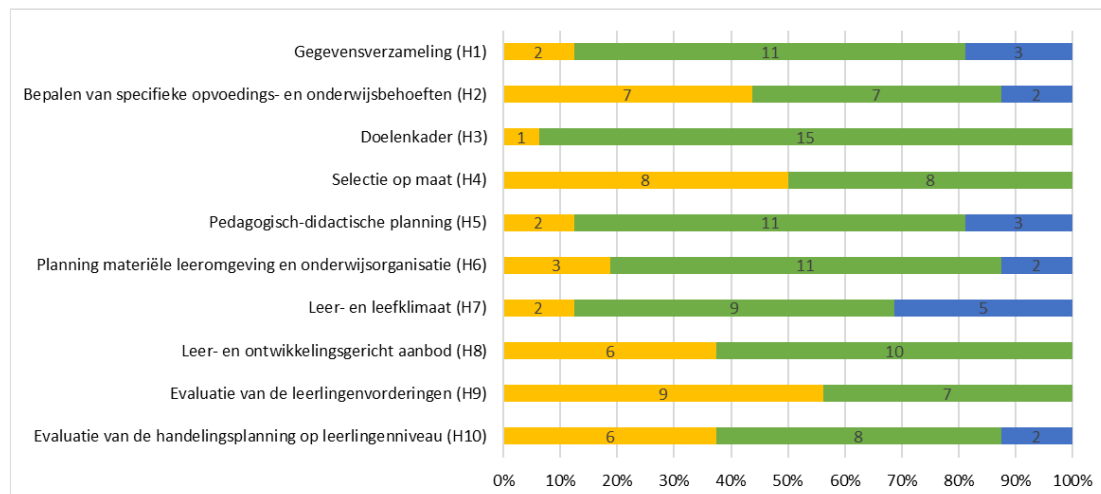
2.2.1. Buitengewoon basisonderwijs

Kwaliteitsontwikkeling:

Bieke De Fraine merkt op dat een aantal scholen buitengewoon basisonderwijs bijzonder sterk is wat betreft kwaliteitsontwikkeling.

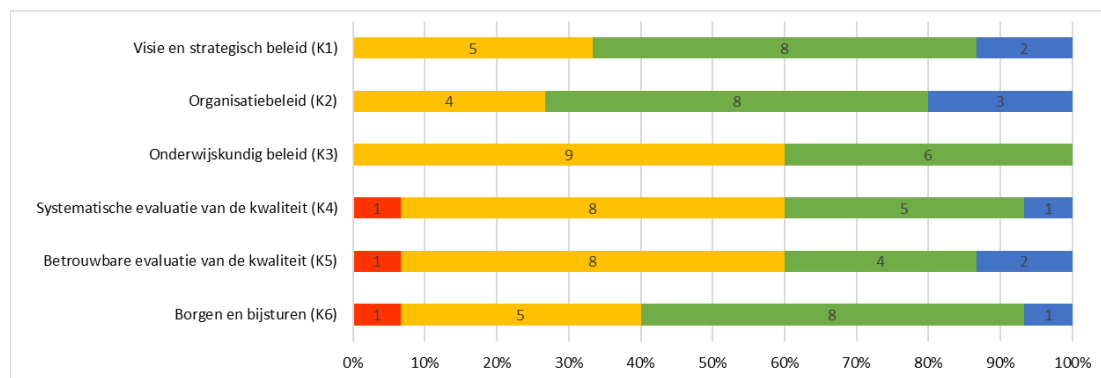
Handelingsplanning:

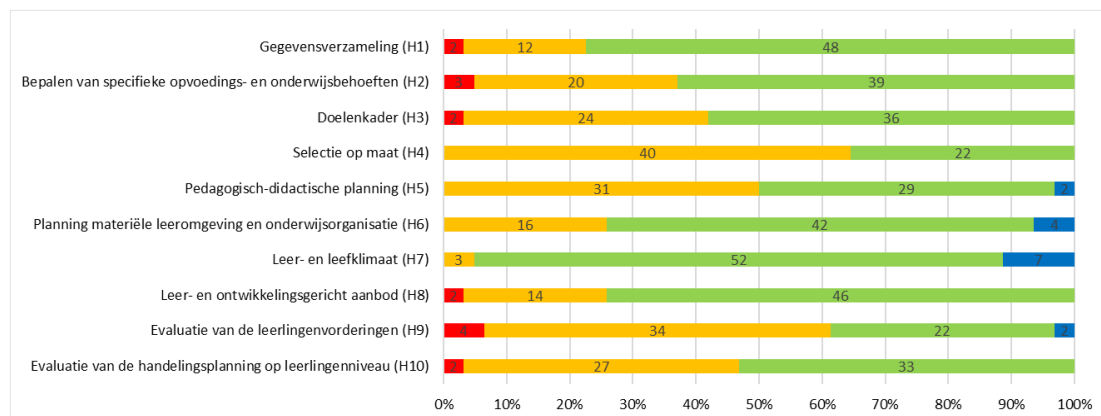
De tien H-schalen van handelingsplanning kunnen gezien worden als schakels van een ketting. Als sommige schakels niet sterk genoeg zijn, staat de hele ketting onder druk. Voor een aantal schakels scoren de meeste scholen heel goed, maar andere zijn werkpunten. Daarbij noemt de spreker selectie op maat en evaluatie van de leerlingenvorderingen.

2.2.2. Buitengewoon secundair onderwijs

Kwaliteitsontwikkeling:

Handelingsplanning:

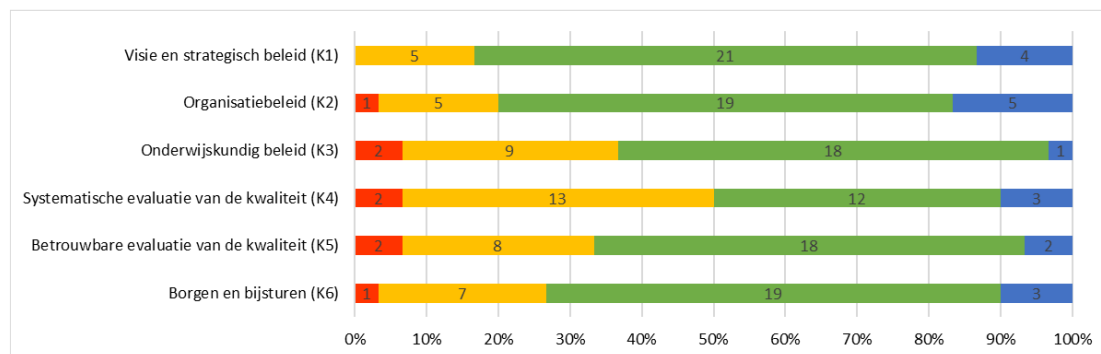

Uit de doorlichting van vijftien secundaire scholen buitengewoon onderwijs vallen vooral de grote verschillen op. Sommige overstijgen de verwachting voor verschillende schalen, maar over andere maakt de onderwijsinspectie zich grote zorgen.

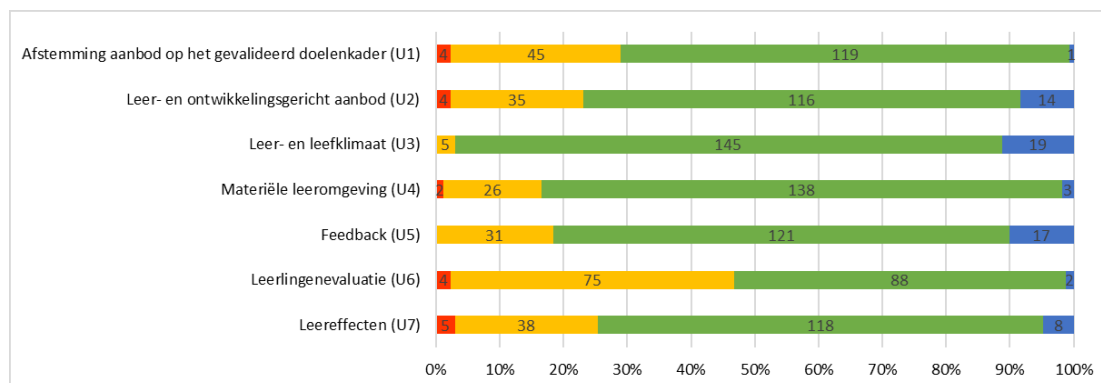
2.3. Deeltijds kunstonderwijs

Het deeltijds kunstonderwijs komt niet in elke Onderwijsspiegel aan bod, omdat vaak maar een beperkt aantal academies per schooljaar wordt doorgelicht. In deze Onderwijsspiegel wordt de doorlichting van twee schooljaren samen besproken.

Kwaliteitsontwikkeling:

Onderwijsleerpraktijk:

De verschillen tussen de academies vallen op, aldus Bieke De Fraine. Voor kwaliteitsontwikkeling overstijgen sommige academies de verwachting, maar andere besteden er behoorlijk weinig aandacht aan.

Een ander opvallend element is dat het deeltijds kunstonderwijs doorgaans sterk scoort voor feedback.

2.4. Kwaliteitsprofielen

Samengevat wordt alles weergegeven in kwaliteitsprofielen. Hierin beschouwt men een kwaliteitsaspect als een kracht wanneer in 75 procent of meer van de onderzoeken aan de verwachting wordt tegemoetgekomen, als een kans wanneer tussen de 50 en 75 procent van de onderzoeken aan de verwachting tegemoetkomt en als een uitdaging wanneer minder dan 50 procent van de onderzoeken aan de verwachting tegemoetkomt.

KWALITEITSPROFIELEN

		Kwaliteitsprofielen		
		bao	so	dko
		19-20	19-20	18-19 & 19-20
kracht	>75% volgens verwachting			
kans	50%-75% volgens verwachting			
uitdaging	<50% volgens verwachting			
		201	76	30
	Visie en strategisch beleid			
	Organisatiebeleid			
	Onderwijskundig beleid			
	Systematische evaluatie vd kwaliteit			
	Betrouwbare evaluatie vd kwaliteit			
	Borgen en bijsturen			
	Taalgericht onderwijs			
	Afstemming aanbod op gevalideerd doelenkader			
	Leer- en ontwikkelingsgericht aanbod			
	Leer- en leefklimaat			
	Materiële leeromgeving			
	Feedback			
	Leerlingenevaluatie			
	Leereffecten			

Bieke De Fraine wijst erop dat vooral het onderwijskundig beleid, maar ook de systematische evaluatie van de kwaliteit in het secundair onderwijs, betrouwbare evaluatie van de kwaliteit in het basisonderwijs, taalgericht onderwijs in het secundair onderwijs en leerlingenevaluatie in het secundair onderwijs uitdagingen zijn.

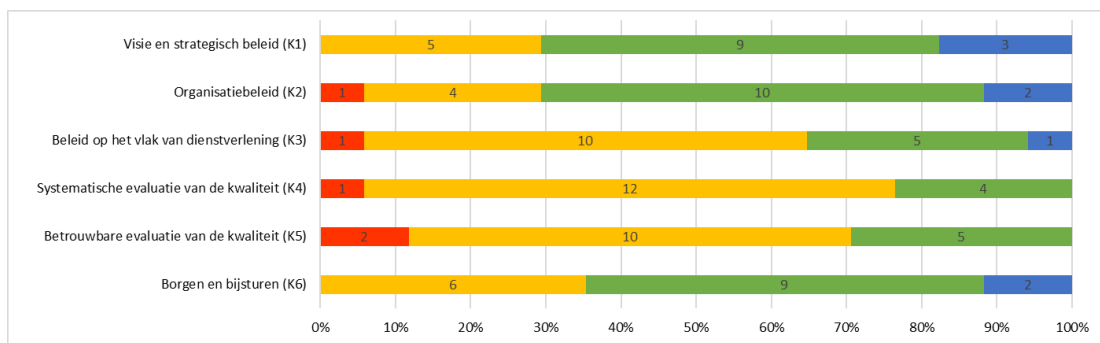
KWALITEITSPROFIELEN			
	kracht >75% volgens verwachting	bubao 19-20	buso 19-20
	kans 50%-75% volgens verwachting	16	15
	uitdaging <50% volgens verwachting		
Visie en strategisch beleid			
Organisatiebeleid			
Onderwijskundig beleid			
Systematische evaluatie vd kwaliteit			
Betrouwbare evaluatie vd kwaliteit			
Borgen en bijsturen			
Gegevensverzameling			
Bepalen van specifieke opvoedings- en onderwijsbehoeften			
Doelenkader			
Selectie op maat			
Pedagogisch-didactische planning			
Planning materiële leeromgeving en onderwijsorganisatie			
Leer - en leefklimaat			
Leer - en ontwikkelingsgericht aanbod			
Evaluatie van de leerlingenvorderingen			
Evaluatie van de handelingsplanning op leerlingenniveau			

Het buitengewoon basisonderwijs scoort opvallend gunstig. Vooral in het buitengewoon secundair onderwijs zijn er een aantal uitdagingen. De spreker stipt de evaluatie van de leerlingenvorderingen aan als uitdaging voor beide niveaus.

2.5. Centra voor leerlingenbegeleiding

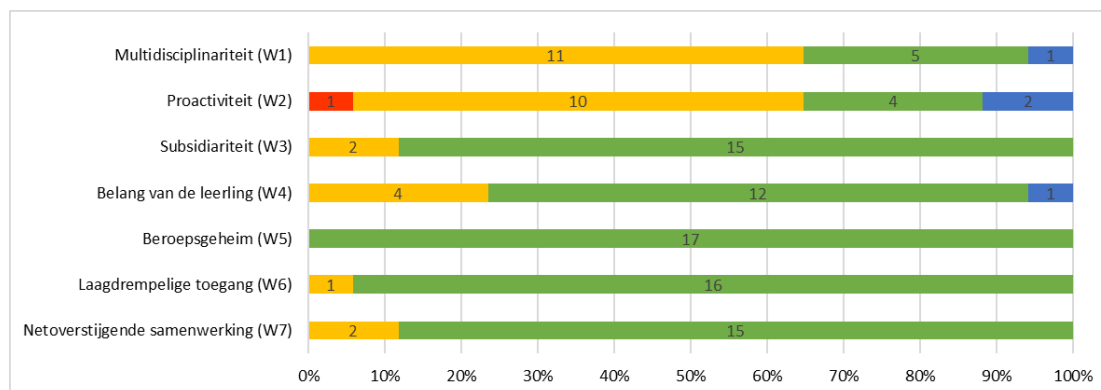
Ook de CLB's worden doorgelicht door de onderwijsinspectie. Ook daarvoor werden de vaststellingen van twee schooljaren samengebracht, waardoor rapportering kan gebeuren over zeventien CLB's.

Kwaliteitsontwikkeling:

De verschillen tussen de centra vallen op. Sommige scoren goed, terwijl over andere de inspectie zich zorgen maakt.

Werkingsprincipes:

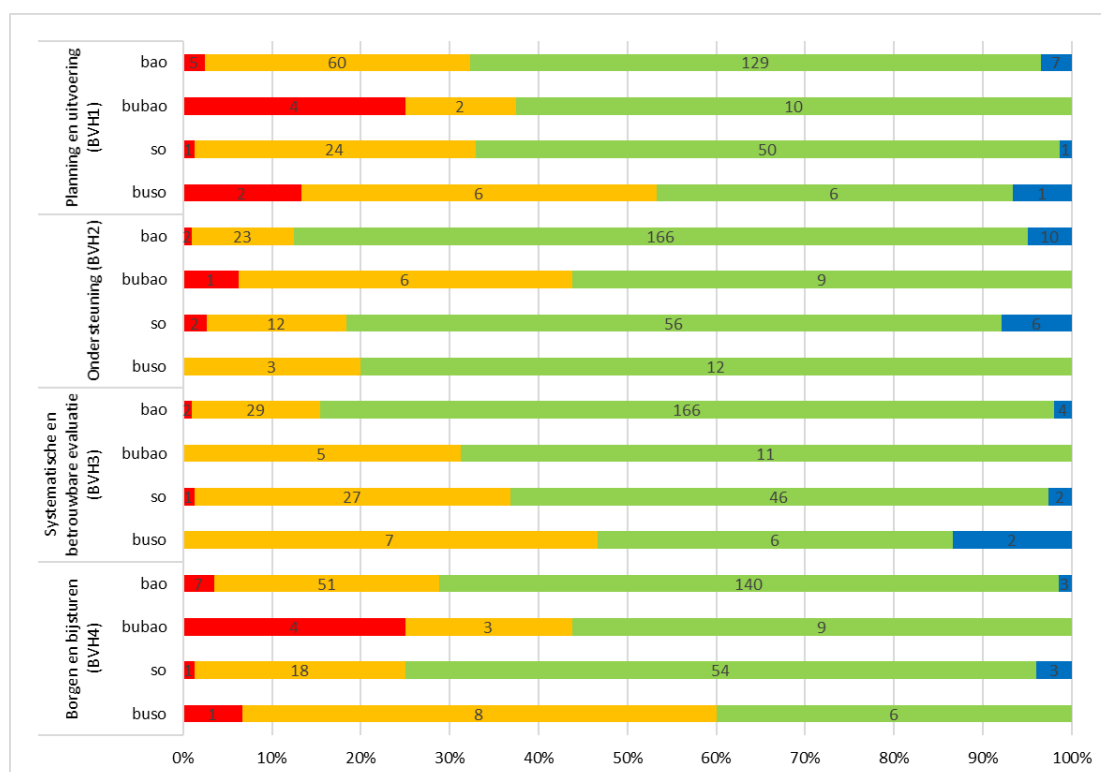

Voor sommige werkingsprincipes loopt het zeer goed, zoals voor beroepsgeheim, laagdrempelige toegang en netoverstijgende samenwerking. Multidisciplinariteit bijvoorbeeld vormt een grotere uitdaging.

Tijdens een doorlichting van een CLB wordt ook de aanbod- en vraaggestuurde leerlingenbegeleiding onderzocht. Elk CLB krijgt een doorlichtingsverslag waarin die elementen beoordeeld worden. Ook daarbij vallen de verschillen tussen de CLB's op.

2.6. Bewoonbaarheid, veiligheid en hygiëne

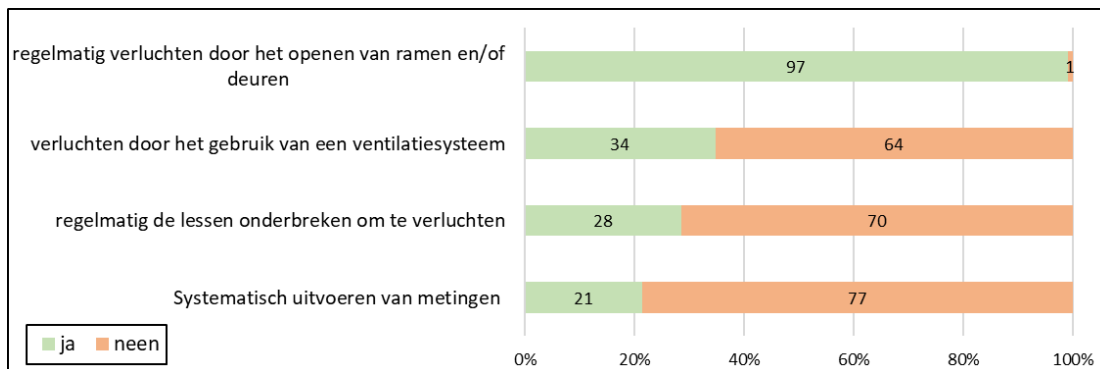
De doorlichtingen leveren een heel divers beeld en grote verschillen op, maakt Bieke De Fraine duidelijk. In sommige scholen wordt bewoonbaarheid, veiligheid en hygiëne goed opgevolgd, wordt er actie ondernomen en worden de nodige mensen en middelen voorzien. Maar er zijn ook scholen die het belang ervan niet inzien, die gevaarlijke situaties niet aanpakken en zich onvoldoende realiseren dat ze daarmee invloed hebben op de leer- en werkomstandigheden van de lerenden en de leraren.

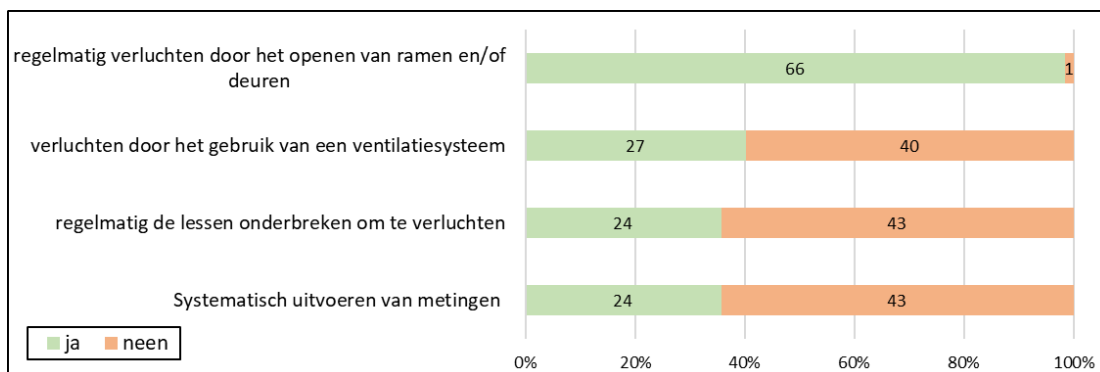
2.6.1. Binnenluchtkwaliteit

In september-oktober 2020 heeft de onderwijsinspectie de binnenluchtkwaliteit onderzocht in de doorlichtingen. Dat gebeurde met een onlinebevraging van de interne dienst voor preventie en bescherming op het werk en een aantal bezoeken van scholen. In de meeste scholen was er aandacht voor verluchten. Het systematisch uitvoeren van metingen was toen nog maar beperkt aanwezig.

Basisonderwijs:

Secundair onderwijs:

2.7. Conclusies

Evaluatie blijft een uitdaging, zowel het evalueren van de leerlingen als het evalueren van het beleid van de school of de academie.

Onderwijskundig beleid kan een sterke impuls gebruiken.

De materiële leeromgeving is doorgaans positief, maar er zijn verschillen tussen scholen inzake BVH-beleid.

Verschillen tussen scholen duiken telkens opnieuw op. De onderwijsinspectie onderzoekt scenario's om gedifferentieerd door te lichten.

3. De onderwijsinspectie van maart tot juni 2020

Bieke De Fraine legt uit dat de onderwijsinspectie zich in die periode moest heruitvinden. Er werden meerdere belrondes georganiseerd naar scholen, centra en academies. In juni gebeurden ook enkele korte schoolbezoeken.

De onderwijsinspectie stelde veel veerkracht en flexibiliteit vast in het Vlaamse onderwijs, maar ook bezorgdheid en een grote werkdruk. De draaiboeken werden

als ondersteunend ervaren, maar ze waren vooral gericht op het leerplichtonderwijs.

Het was een uitdaging om alle leerlingen te bereiken. Er werden inspanningen geleverd, maar dat was niet altijd evident voor de scholen.

Beleidssteams hadden vaak aandacht voor het sociaal-emotioneel welzijn van de leerlingen en de teamleden. Het viel op dat veel scholen samenwerkten met andere organisaties, bijvoorbeeld het lokaal bestuur of brugfiguren.

Er waren bij de scholen heel wat bezorgdheden over de korte termijn (het uitvoeren van een risicoanalyse, het heropstarten en de veiligheid van leerlingen en leraren), maar ook over de lange termijn (het schooljaar 2020-2021).

De onderwijsinspectie hoorde ook heel wat bezorgdheden over de combinatie van het opvangen van leerlingen, het geven van onderwijs en het geven van afstands-onderwijs.

Volgens veel directeurs bracht de crisis ook opportuniteiten met zich, bijvoorbeeld om ICT sterker in te zetten.

4. Welbevindenbevraging

De onderwijsinspectie heeft een gevalideerde welbevindenbevraging met 28 stellingen voor leerlingen vanaf het vierde leerjaar basisonderwijs, maar er zijn ook versies voor het secundair onderwijs en verschillende onderwijsvormen. Scholen kunnen ervoor kiezen om de vragenlijst af te nemen bij de leerlingen en krijgen dan een rapport. De bevraging werd in de periode 2016-2020 ingevuld door bijna 150.000 leerlingen.

De 28 stellingen worden samengevat in vijf grote schalen: tevredenheid, betrokkenheid, academisch zelfconcept, sociale relaties en pedagogisch klimaat.

Bieke De Fraine gaat eerst in op de tevredenheid van leerlingen. Dat gaat over vier items: ik kom graag naar school, ik zit graag in de klas, ik voel me goed op school en ik vind wat ik op school leer boeiend en interessant. De tevredenheid daalt doorheen de schoolloopbaan, maar dat blijkt ook uit internationaal onderzoek.

Sociale relaties heeft betrekking op zes items: ik speel graag op de speelplaats, ik voel me niet alleen op school, ik word niet gepest op school, ik heb veel vrienden op school, de kinderen maken geen ruzie op de speelplaats en op onze school worden kinderen niet gepest of uitgelachen. De sociale relaties stijgen doorheen de schoolloopbaan, vooral tussen het basis- en het secundair onderwijs. In de loop van het secundair onderwijs is er een lichte daling.

5. Slotbeschouwing

Lieven Viaene zegt dat de Onderwijsspiegel veel evidence levert. Het is noodzakelijk om het onderwijs te stoelen op wetenschappelijke bevindingen. Maar in deze periode is de boodschap van de onderwijsinspectie gevarieerder en op een aantal punten bevat ze nieuwe accenten.

Hij brengt nog een samenvattende ABC-boodschap: appreciatie, bezorgd, crisis.

De onderwijsinspectie spreekt haar appreciatie uit voor de wendbaarheid en de vele inspanningen van scholen, want jongeren hebben het niet gemakkelijk.

Door de crisis moest veel worden herdacht. De inspectie merkt grote verschillen, afhankelijk van het beleidsvoerend vermogen van de scholen. Er is vooral ingezet op veiligheid en onderwijsvernieuwing, met vooral IT en digitale didactiek. Het takenpakket van velen werd grondig veranderd, waarbij de spreker wijst op de ICT-coördinator en de zorgcoördinator. Solidariteit en samenwerking zijn een echte krachtbron in het onderwijs, stipt Lieven Viaene aan.

Door de crisis werd herontdekt dat de school naast een leerplaats ook een ontmoetingsplaats is. Het is ook een veilige thuishaven. Voor het psychisch welzijn van jongeren is het belangrijk dat ze samen kunnen zijn op school.

Maar de inspectie is ook bezorgd. De kwaliteit staat onder druk en de leervertraging zorgt voor het uitdiepen van de kloof. Het zijn vooral de kwetsbare leerlingen die er het slachtoffer van zijn. Een aantal al jaren gekende pijnpunten moeten nu met nog meer aandrang worden aangepakt.

De onderwijsinspectie zegt duidelijk dat het onderwijs er vandaag steeds minder in slaagt om de jongeren voor te bereiden op het functioneren in een steeds complexer wordende samenleving. De uitdagingen zijn groter, maar de vraag is of de leraren voldoende gewapend zijn om die uitdagingen aan te gaan. Nog moeilijker is de vraag of er wel voldoende gewapende leraren zullen zijn om de complexe uitdagingen aan te gaan.

Onderwijskwaliteit is veelzijdig. De verklaringen waarom de kwaliteit onder druk staat en wat ondernomen moet worden om die te verbeteren, zijn niet eenvoudig. Het Referentiekader voor Onderwijskwaliteit is voor de inspectie richtinggevend. De onderwijsinspectie is soms ongelukkig over het vrij ongenueanceerde debat over onderwijskwaliteit. Daarom schuift de inspectie de 37 kwaliteitsverwachtingen uit het referentiekader naar voren. De lat ligt voor leerlingen en voor scholen bijzonder hoog in deze tijden, merkt de spreker op.

Er zijn jaar na jaar terugkerende signalen over het onderwijskundig beleid, de evaluatie van het beleid, de betrouwbare en systematische evaluatie, de evaluatie en feedback in de klas, het taalgericht onderwijs en het pedagogisch klimaat. De onderwijsinspectie heeft daar al dikwijls op gewezen. Jaren na elkaar worden dezelfde problemen aangekaart. De cruciale vraag die een leraar, een school of het beleid zich moeten stellen, is of de leerlingen beter worden van de inspanningen.

Er is nood aan extra handen, maar ook aan extra kennis. Voor de extra handen zijn al serieuze inspanningen geleverd, om de leervertraging aan te pakken met tutors, zomerscholen en inhaallessen. Maar er is ook nood aan extra kennis. Er zijn ook kinderen die het in de crisis goed hebben gedaan. Wat zijn de redenen en welke specifieke aanpak is nodig? Er is dus kennis nodig om de leraren te helpen in deze moeilijke situatie. Ook voor het psychosociaal welzijn is aandacht nodig.

Lieven Viaene zegt dat de crisis ook een kans is om een sprong te maken die de afgelopen jaren niet mogelijk was. Een aantal zaken liggen voor het grijpen en kunnen helpen om de sprong te maken. De spreker wijst op de belangrijke rol van IT in de onderwijsvernieuwing. Als IT is ingebed in een sterk beleid en een goede didactische visie, kan het helpen om de onderwijskwaliteit te versterken.

Een andere kans is volgens de spreker het aan belang laten winnen van de stem van de ouders en de leerlingen. Door de crisis is de band en betrokkenheid van ouders vergroot, waardoor het engagement van zowel school als ouders is gegroeid. Uit alle wetenschappelijke literatuur blijkt duidelijk dat de thuiscontext meebepalend kan zijn voor het succes op school. Een beter begrip van de thuiscontext is dan ook zeer belangrijk.

Door het niet fysiek in contact kunnen komen, is het collegiaal overleg van leraren intenser geworden, stelt de spreker. Het was noodzakelijk om afspraken te maken. Dat geeft inspiratie en kracht. De inspectie pleit al jaren voor het doorbreken van school- en klasmuren en om expertise en inspanningen te delen. De crisis is een aanleiding om nieuwe contacten te verankeren en in de toekomst verder uit te breiden.

Centrale toetsen zijn ook een kans om de interne en externe kwaliteitszorg te ondersteunen. Meten op een objectieve manier kan helpen om de leerachterstand in kaart te brengen en het aanbod effectief af te stemmen op de noden. Centrale toetsen zullen ook zorgen voor een gemeenschappelijk zicht op de output van de scholen. Gezamenlijke doelgerichtheid verhoogt de effectiviteit en de efficiëntie.

Er zijn volgens Lieven Viaene veel kansen voor het onderwijsveld en de inspectie. De onderwijsinspectie heeft als missie om te controleren, maar ook te stimuleren, zowel voor de onderwijskwaliteit als de kwaliteitsontwikkeling. Hoe sterk slaagt de inspectie erin die missie te realiseren? De pandemie noodzaakte de inspectie om de focus op de ondersteuning te richten. De inspecteurs werden brugfiguren en er werden spiegelgesprekken georganiseerd over onderwijskwaliteit en kwaliteitsontwikkeling.

De inspectie wil ook de kansen grijpen om in de toekomst te werken aan de bezorgdheden. Dat zal gebeuren door in te zetten op gedifferentieerd doorlichten, door aandacht voor output in het onderwijsproces, gericht in te zetten op psychosociaal welzijn van leerlingen en op digitale didactiek.

Het is voor het hele onderwijsveld een heel uitdagende tijd, maar de onderwijsinspectie gaat die uitdaging met veel enthousiasme en goede moed aan, besluit Lieven Viaene.

II. Bespreking

1. Tussenkomsten van de leden

1.1. Koen Daniëls

Koen Daniëls beaamt dat de onderwijsinspectie de oren en ogen zijn op het veld. Uit de doorlichtingen blijkt dat het op het vlak van attestering goed zit, maar de inspectie stelt wel veel vragen bij de evaluatie van de kwaliteit. Als vragen worden gesteld bij de evaluatie en de procesmatige opvolging van de kwaliteit, maar de daaraan verbonden attesten wel in orde zijn, is er volgens de spreker sprake van een tegenstelling. De attestering is natuurlijk gebaseerd op wat al of niet bereikt is, dus op de evaluatie. Aan het stellen van vragen bij de evaluatie is volgens hem inherent verbonden dat vragen worden gesteld bij de basis waarop de attestering gebeurt.

In de analyse van het basisonderwijs doet wiskunde het overal goed. Maar de TIMSS-resultaten over wetenschappen en wiskunde doen allerlei alarmbellen afgaan. Is de onderwijsinspectie mild? Is TIMSS te streng? Vanwaar komt het verschil?

De focus van de onderwijsinspectie op Nederlands en wiskunde in de doorlichting van het lager onderwijs, is volgens de spreker een goede zaak.

Voor taalgericht onderwijs valt het hem op dat voor het basisonderwijs 34 van de 69 scholen niet tegemoetkomen aan de verwachting. Ook de integratie van

anderstalige nieuwkomers wordt al jaren op de agenda gezet. Hoe komt het dat dit punt achterop blijft?

De problemen voor begrijpend lezen zijn niet nieuw, met vaststellingen voor grammatica Nederlands, maar toch komt het probleem telkens opnieuw terug. Hoe komt dat?

In het secundair onderwijs zijn de pijnpunten niet-doelgericht geformuleerde afspraken inzake leerlingenevaluatie en feedback. Gaat dat over schoolse afspraken hierover of weten leerlingen niet goed wat geëvalueerd zal worden en met welk doel?

In het secundair onderwijs maakt de onderwijsinspectie een onderscheid tussen de kracht van de evaluatie. Hangt de leerlingenevaluatie ook samen met de gebruikte didactiek? Voor bepaalde vakken worden ook groepswerken en andere vormen van evaluatie gebruikt. Is er een verband tussen de gebruikte didactiek en de minder doelgerichte evaluatie?

Voor 70 procent van de secundaire scholen komt de rapportering tegemoet aan de verwachting. Voor studiebekrachtiging komt 60 procent van de scholen niet tegemoet aan de verwachting. De spreker maakt zich hier zorgen over. Betekent dat dat leerlingen attesten krijgen, maar de vraag gesteld moet worden of ze de doelen werkelijk bereikt hebben?

Het leer- en leefklimaat komt heel positief uit de doorlichtingen. Er wordt volgens het lid steeds gezegd dat welbevinden en betrokkenheid het meest cruciaal zijn. Uit de Onderwijsspiegel blijkt volgens hem dat de scholen op dat punt goed bezig zijn. De daling van de tevredenheid van leerlingen in de latere jaren acht Koen Daniëls normaal, gelet op de leeftijd van de leerlingen.

Over de onderwijskwaliteit maakt de spreker zich zorgen. Voor een aantal onderdelen hamert de onderwijsinspectie op de problemen en ook de overheid neemt initiatieven, maar er is nog geen grote kentering merkbaar.

Voor het buitengewoon onderwijs, rekening houdend met de diversiteit aan leerlingen, is de situatie volgens de spreker wel in orde.

Koen Daniëls zoomt daarna in op de methodologie. Als alles belangrijk wordt, is het voor een school niet evident om overal optimaal op in te zetten. Wat zijn volgens de onderwijsinspectie de zaken waarop, vanuit het belang van de onderwijskwaliteit, echt ingezet moet worden?

Hij gaat ook nog in op de coronacrisis. Bleven inhoudelijke doorlichtingen, waarbij een doorlichtingsteam langsgaat bij de school, plaatsvinden of niet?

Over het onderdeel woonbaarheid, veiligheid en hygiëne vraagt de spreker wat echt gevaarlijke situaties zijn.

Hoe werd de coachende rol van de onderwijsinspectie ervaren? De spreker verneemt dat scholen het waarderen dat de inspectie ook een coachende rol opneemt.

Koen Daniëls stelt dat de beoordeling 'benadert de verwachting' niet strikt is afgeleid. Men zou kunnen concluderen dat enkel 'beneden de verwachting' de problemen aanduidt van het Vlaamse onderwijs. Maar de verwachting benaderen, is nog altijd niet eraan voldoen, merkt hij op. Als een school de verwachting benadert, zou berusting kunnen ontstaan. Betekent dat dat er voor deze groep geen urgentie is?

1.2. Roosmarijn Beckers

Roosmarijn Beckers deelt de zorg voor de onderwijskwaliteit en het oplossen van de uitgediepte kloof tussen kwetsbare en minder kwetsbare leerlingen. Het onderwijs moet alle kinderen kansen bieden, ongeacht hun afkomst of sociale status.

Het valt het lid op dat het beleid vaak in contrast staat met wat op de klasvloer gebeurt. De evaluatie loopt vaak mank, is gefragmenteerd en meet niet wat gemeten moet worden. De gestandaardiseerde testen kunnen een hulpmiddel zijn, maar de vraag is of de scholen de data goed zullen gebruiken voor interne kwaliteitszorg.

De spreker gaat vervolgens in op het onderwijskundig beleid en het beleidsvoerend vermogen van de scholen. Zijn de directies voldoende geschoold en bekwaam om met de problemen om te gaan? Hebben de directies tijd genoeg voor het pedagogisch project en het hr-beleid?

Iedereen spreekt over planlastverlaging. De onderwijsinspectie heeft daar een vier-sporenbeleid voor. Wordt dat al toegepast en zo niet, vanaf wanneer wel?

De CLB's moeten op heel veel vlakken actief zijn, schetst het lid, ook bijvoorbeeld in het kader van de gewelddadige radicalisering. Tijdens de pandemie gebeurden investeringen, maar de spreker vreest dat die na de coronacrisis afgebouwd zullen worden en er dan problemen zullen ontstaan. Een blijvende investering is nodig. Zijn de CLB's op dit moment voldoende gewapend om een preventief beleid, ruimer dan preventief gezondheidsbeleid, te voeren?

De inspectie wil meer gedifferentieerd doorlichten. Kan daar meer duiding bij gegeven worden?

In januari 2021 werd een financiële radar aangekondigd waarmee de onderwijsinspectie zou kunnen controleren of de bestedingen van de scholen efficiënt zijn en effectief de onderwijskwaliteit ten goede komen. Roosmarijn Beckers steunt het initiatief, maar zal het geen extra planlast veroorzaken en zijn directeurs vaardig genoeg om een koppeling te maken tussen de investeringen en de onderwijskwaliteit? Is er op dat vlak meer professionalisering nodig?

De spreker wijst op het belang van de luchtkwaliteit, ook in de bestrijding van de coronapandemie.

Ze is tevreden met het positieve slot van de toelichting, want de crisis zal opportuniteiten bieden. Het is wel van belang om ze ook te grijpen. Bijvoorbeeld de ICT-investeringen moeten ook ingebed worden in een kwaliteitsvol onderwijskundig beleid. Met de Digisprong moet volgens de spreker ook geïnvesteerd worden in de omkadering.

Roosmarijn Beckers steunt de positieve benadering en hoopt dat de crisis kansen biedt, de volgende Onderwijsspiegel niet op dezelfde pijnpunten moet wijzen en de onderwijskwaliteit verbetert.

1.3. Johan Danen

Johan Danen beaamt dat de onderwijsinspectie een goed globaal beeld heeft van wat op de werkvloer gebeurt.

Zowel het evalueren van de leerlingen als het evalueren van het beleid van de school of academie blijft een uitdaging. Het lid wijst op het belang van dat inzicht.

Leerlingen en leerkrachten hechten een absolute waarde aan de evaluaties, blijkbaar ook als ze manklopen. Dat is volgens de spreker een probleem. Hij veronderstelt dat de onderwijsinspectie ook tips en adviezen geeft aan de scholen, maar worden de scholen ook actief ondersteund om de knelpunten weg te werken? Of is dat de taak van de scholen zelf?

Feedback hangt volgens de spreker samen met evaluatie en moet doorheen heel de organisatie varen. Het is bijzonder moeilijk om in een organisatie met een slechte feedbackcultuur verandering te realiseren. De onderwijsinspectie stelt de situatie vast, maar wat gebeurt daarna? Wat kunnen scholen doen?

Veel zaken komen samen in het beleidsvoerend vermogen van een school. Een school met een sterk beleidsvoerend vermogen is waarschijnlijk in staat om een aantal knelpunten weg te werken. Het is niet problematisch dat de onderwijsinspectie op pijnpunten botst. Het is de vraag wat scholen daar daarna mee doen.

Een zwak beleidsvoerend vermogen is ook niet snel weggewerkt, stipt de spreker aan. Ziet de inspectie na enkele jaren verbetering bij de scholen, of blijven de pijnpunten jarenlang aanslepen?

De onderwijsinspectie kijkt met een positieve blik naar het onderwijs, meent Johan Danen. Maar de vaststelling dat het onderwijs er steeds minder in slaagt om jongeren voor te bereiden in een steeds complexere samenleving, is volgens de spreker verregaand. Wat moeten scholen doen om daar wel toe in staat te zijn?

De opdracht van een school is vooral om jongeren voor te bereiden op de samenleving en hen wendbaar maken om te kunnen omgaan met verandering. Als scholen daar niet in slagen, is dat volgens Johan Danen een ernstig feit. Ziet de onderwijsinspectie dit fenomeen ook internationaal?

Over de centrale toetsen vermeldt Johan Danen de stelling van professor Erwin Ooghe van de KU Leuven dat de publieke rapportering van toetsresultaten niet wenselijk is, maar dat het wel interessant is in het kader van interne kwaliteitszorg.

Transparantie is volgens de spreker belangrijk, maar ook het grotere geheel moet voor ogen gehouden worden. Als scholen zich enkel richten op het behalen van goede toetsresultaten, worden kansen gemist. Scholen moeten de kans krijgen om intern met de resultaten aan de slag te gaan, vooraleer de resultaten publiek worden.

De spreker gaat nog in op de materiële omstandigheden van de scholen. De binnenluchtkwaliteit is bijzonder belangrijk bij de verspreiding van het coronavirus, maar dat kan men pas weten als men meet. Enkel het raam openzetten, is geen garantie op een goede binnenluchtkwaliteit en kan zelfs zorgen voor een vals gevoel van veiligheid. Is het een goed idee dat scholen maximaal beschikken over CO₂-meters?

Het is volgens het lid bijzonder problematisch dat scholen weinig of geen CO₂-meters gebruiken, want het is een goed wapen om de verspreiding van het coronavirus te lijf te gaan.

Asbestveiligheid in scholen is voor Johan Danen een belangrijk aandachtspunt. In hoeverre bekijkt de onderwijsinspectie deze problematiek?

De spreker heeft begrepen dat de inspectie nagaat of er een asbestinventaris is, maar dat is volgens hem onvoldoende om de asbestveiligheid te controleren. Heel wat scholen hebben asbestproblemen die dringend aangepakt moeten worden. De

meeste scholen zijn daarmee aan de slag, maar niet allemaal. Kan de onderwijsinspectie dat opvolgen?

1.4. Loes Vandromme

Loes Vandromme verwijst naar twee onlinegesprekken die ze kon bijwonen, waarbij de onderwijsinspectie de directies een spiegel voorhield. Tijdens die gesprekken werd aan kwaliteitsontwikkeling gewerkt en kon de inspectie de verschillende pijnpunten duiden.

Zij onthoudt uit de Onderwijsspiegel dat de leraar, de directeur en het schoolbestuur ertoe doen. Volgens de spreker is de leraar een expert, die tijd en ruimte moet krijgen om zich bij te scholen en kennis op te doen.

Hoe evident was het voor de onderwijsinspectie om een meer ondersteunende en begeleidende rol op te nemen? Was er opleiding voor de medewerkers? Ziet de inspectie het als een uitdaging om na de coronacrisis de gekende relatie met de scholen opnieuw op te nemen?

Er is ook een nieuwe opdracht voor de onderwijsinspectie, meer bepaald voor de financiële radar. Hoe wordt die uitgewerkt?

De spreker waardeert de stelling van de onderwijsinspectie dat vaak een ongenueanceerd debat wordt gevoerd over onderwijskwaliteit. De inspectie maakt een foto van de dag in een school en de kwaliteit van het onderwijs wordt niet altijd geanalyseerd in de inspectieverslagen. Er is ook nood aan doelgerichtheid en extra kennis. Wordt de analyse van de onderwijsinspectie ook gedeeld met de lerarenopleiding?

Als de leerkrachten als experts worden beschouwd en de spil zijn in het proces van onderwijskwaliteit, is het volgens het lid belangrijk om te leren uit wat in de Onderwijsspiegel staat. De leerkrachten moeten worden voorbereid op wat komt en onderwijs moet leerlingen voorbereiden op de toekomst.

Wat is de rol van de onderwijsinspectie in de commissie-Brinckman?

De onderwijsverstrekkers en andere actoren hebben een engagementsverklaring opgemaakt. Ondertussen kwam ook een kwaliteitsalliantie tot stand tussen de onderwijsverstrekkers en de uitgeverijen. Wat is volgens de inspectie de impact van het materiaal van uitgeverijen op de onderwijskwaliteit?

Loes Vandromme staat ook stil bij het onderwijskundig beleid. Het gaat over duidelijke en schoolbrede afspraken over evaluatie, feedback en leerlingenbegeleiding en legt een stevige basis voor de kwaliteit in de klassen.

Vorig jaar stelde de onderwijsinspectie vast dat er bij scholen wel een visie is, maar onvoldoende kwaliteit om die te kunnen borgen. Er is te weinig coördinatie en aansturing, waardoor efficiëntie ontbreekt. In het plan Basisonderwijs wordt beleidsondersteuning voor directeurs gevraagd. Er worden extra middelen ingeschreven voor beleidsondersteuning en hiervoor worden mensen aangesteld. Welke prioriteiten ziet de onderwijsinspectie voor de opleiding en competenties van deze mensen? Welke competenties moet de beleidsondersteuner echt hebben om het beleidsvoerend vermogen van scholen te versterken?

Loes Vandromme hoort positieve reacties over het delen van de data die de onderwijsinspectie heeft verzameld. De onderwijsverstrekkers maken zelf de analyse van de scholen. Niet alleen bij de schoolbesturen verbetert de datageletterdheid,

maar ook bij de onderwijsverstrekkers. Hoe kunnen scholen nog sterker gemaakt worden om effectief aan de slag te gaan met de data?

De spreker ziet ook positieve signalen in de Onderwijsspiegel. Tijdens de coronacrisis werden onderwijsinstellingen meer lerende organisaties. De coronacrisis heeft de verschillen tussen en kansen voor leerlingen blootgelegd. Hoe kan dat nog meer aangepakt worden?

De onderwijsinspectie ziet ook een kans voor participatie: meer een stem geven aan ouders en leerlingen. Hoe kunnen scholen daarin versterkt en gevormd worden?

Scholen zijn meer dan een leerfabriek. Zoals in de toelichting werd gezegd, gaat onderwijs niet alleen over kwalificatie maar ook over socialisatie. Het socialisatieproces, het opleiden tot toekomstige burgers, is niet opgenomen in internationale studies. Daarin wordt enkel gefocust op wiskunde of Nederlands. In hoeverre moet volgens de onderwijsinspectie ook dat criterium meegenomen worden? Hoe positioneert Vlaanderen zich ten aanzien van andere landen op dat vlak? Aan welke evoluties denkt de inspectie over het evenwicht tussen leefschoon en leerfabriek?

De GGG-proeven hebben vooral betekenis voor het kwaliteitsbeleid en minder voor het evaluatiebeleid. De KU Leuven wees ook op een aantal ongewenste effecten van de toetsen zoals fraude en curriculumvernauwing. Hoe benadert de inspectie deze problematiek? Hoe ziet de inspectie de meerwaarde van de toetsen voor de externe kwaliteitszorg en het functioneren van de inspectie bij het doorlichten?

De spreker vond de opmerking interessant dat bij de inschatting van onderwijskwaliteit ook op andere informatiebronnen een beroep gedaan zou kunnen worden. Welke bronnen, naast de toetsen, zijn dat?

Loes Vandromme was verrast door de resultaten voor het buitengewoon onderwijs. Vorig jaar werden veel opmerkingen gemaakt over de handelingsplanning. Zij vraagt meer duiding bij de evolutie. Over de evaluatie van de leerlingen blijven er wel opmerkingen.

De spreker staat ook nog stil bij de centra leren en werken. In de Onderwijsspiegel staat dat in het deeltijds beroepssecundair onderwijs leerlingen zich gelukkiger voelen dan in het voltijds beroepsonderwijs. De overstap naar modulair onderwijs met een sterke individuele begeleiding heeft daar allicht mee te maken. In het deeltijds onderwijs werken leerlingen heel gericht naar een kwalificatie en meesterschap. Misschien kan aan de hand van die resultaten de aanpak in het voltijds leerplichtonderwijs in vraag gesteld worden. Volgens de spreker is dit een sterk verhaal. Hoe heeft de onderwijsinspectie dat gemerkt, wat zijn de aanbevelingen en wat kan meegenomen worden naar het voltijds leerplichtonderwijs?

De academies van het deeltijds kunstonderwijs zijn blijkbaar sterk in het geven van feedback. Als er in het basisonderwijs problemen zijn met muzische vorming, rijst volgens het lid de vraag hoe geleerd kan worden van elkaar. De onderwijsinspectie wees op de kansen die de crisis biedt, onder andere met de digitalisering, maar de spreker ziet ook de noodzaak om te leren van elkaar, over de niveaus heen. Hoe kan dat tussen het basisonderwijs en het deeltijds kunstonderwijs nog versterkt worden?

1.5. Caroline Gennez

Caroline Gennez noemt de Onderwijsspiegel een zeer goed instrument om de kwaliteit van het onderwijs te monitoren. Ze heeft heel veel respect voor de bovenmenselijke inspanningen van heel veel mensen in het onderwijs, maar eigenlijk

dreigen de problemen die al voor de coronacrisis aanwezig waren nog versterkt te worden.

In het basis- en secundair onderwijs zijn er te weinig scholen die de verwachting kunnen overstijgen. Hoe kan het beleidsvoerend vermogen van schoolteams versterkt worden?

Het collectief denken in scholen en schoolgemeenschappen en het uitwisselen van good practices, vooral op het vlak van het beleid, zorgt voor prominente aandacht voor kwaliteit. Hoe kunnen scholen nog beter gewapend worden om de uitdagingen inzake kwaliteitsverbetering en het dichten van de kloof tussen leerlingen op basis van hun thuissituatie, aan te gaan?

Vorig jaar maakte de onderwijsinspectie zich ook al zorgen over de kwaliteit van de scholen in het buitengewoon onderwijs. Toen stond in de Onderwijsspiegel: "De kwaliteit van de doorgelichte scholen voor buitengewoon onderwijs is zwak". Is er nu een verschil? Wat moet dringend en op korte termijn veranderen in het buitengewoon onderwijs? Wat kan het beleid concreet doen om het buitengewoon onderwijs meer kwaliteitsvol te maken?

De kwaliteit van de schoolgebouwen is al jaren een pijnpunt. Tijdens de coronacrisis kwam ventilatie en een goede binnenluchtkwaliteit prominent op de agenda. De onderwijsinspectie stelt vast dat er nog te weinig gebruikgemaakt wordt van ventilatiesystemen. Waarom wordt nog weinig ingetekend op specifieke investeringen voor ventilatie? Een betere binnenluchtkwaliteit zorgt voor betere leerprestaties en een beter concentratievermogen. Gebruiken veel scholen structureel CO₂-meters?

Het is volgens Caroline Gennez hoopgevend dat sociale contacten met medeleerlingen voor heel veel leerlingen een dreefveer zijn om graag naar school te gaan. In een periode met veel afstandsonderwijs viel dat natuurlijk weg. Welke impact heeft dat op de motivatie op langere termijn? Is de demotivatie dit jaar sterker omwille van het afstandsonderwijs?

Het was interessant dat de onderwijsinspectie ook de kansen van de crisis belicht, merkt de spreker op. IT kan een belangrijke rol spelen in de onderwijsvernieuwing. Er moest noodgedwongen ingezet worden op de ontwikkeling van het IT-beleid. Hoe evalueert de onderwijsinspectie de toegankelijkheid van IT in de verschillende onderwijsniveaus en -vormen?

De centrale toetsing kan mee zorgen voor de ondersteuning van de kwaliteit en de kwaliteitsbewaking. Hoe ziet de onderwijsinspectie de evolutie naar centraal toetsen als de mogelijkheid om de integrale kwaliteitszorg te ondersteunen?

1.6. Jan Laeremans

Jan Laeremans stelt vast dat de onderwijsinspectie meermaals ondermaatse resultaten van evaluatie en feedback vaststelt. Het lijkt hem logisch dat de inspectie en de pedagogische begeleiding dan gaan samenzitten om na te gaan hoe de scholen die aspecten kunnen verbeteren. Het lid heeft de indruk dat veel leerkrachten en scholen niet goed weten wat verwacht wordt en misschien liggen de normen wat te hoog.

De spreker citeert de Onderwijsspiegel: "Sommige leraren focussen vrij eenzijdig op een geïsoleerd aanbod van grammaticale kennis, vertaal- en invuloefeningen, ten koste van de vaardigheden spreken en mondelinge interactie". Verder staat er: "De evaluatiepraktijk is veelal gericht op systematische toetsing van contextloze, kennisgerichte inhouden met een te sterk overwicht aan schriftelijke opdrachten. Het foutloos uit het hoofd schrijven, wordt daarbij als hoofddoel gesteld. Leraren

hebben in mindere mate aandacht voor het in kaart brengen van de ontwikkeling van (functionele) mondelinge communicatieve vaardigheden." Voor Nederlands staat er: "De grammatica, de woordenschat en de literaire component worden eenzijdig reproductief bevraagd." En verder: "De variatie en evaluatievormen zijn veel-er beperkt en sluiten niet altijd aan bij de leefwereld van de leerlingen."

De spreker heeft de indruk dat de onderwijsinspectie vindt dat er te veel kennis gevraagd wordt. Woordenschat, grammatica en spelling zijn de zaken waarop het spaak loopt bij toetsen aan de universiteiten, merkt hij op. Volgens Jan Laeremans is dat wel degelijk belangrijk en zijn woordenschat en grammatica de eerste stappen bij het leren van een taal. Zonder die bouwstenen wordt nooit een hoog niveau gehaald.

De inspectie geeft ook de indruk dat er te veel variatie is in de evaluatiepraktijk. De individuele leerkracht zou dus zijn eigen examen niet meer mogen opstellen, concludeert de spreker. Dat gaat voor hem te ver.

Ook wat betreft taalgericht onderwijs is het niet duidelijk waar de inspectie naartoe wil, stelt de spreker. In de Onderwijsspiegel staat dat de school de thuistaal van de leerlingen en hun meertaligheid moet waarderen. De spreker is beducht om de kinderen op school hun thuistaal te laten spreken omdat dat hun welbevinden zou bevorderen. Uit onderzoek blijkt volgens het lid het tegenovergestelde.

"Er zijn geen afspraken over de progressieve opbouw van zelfredzaamheidstaal", staat eveneens in de Onderwijsspiegel. De spreker begrijpt niet wat hiermee wordt bedoeld. "De doordachte integratie van anderstalige nieuwkomers in de reguliere klaswerking is in meerdere scholen een werkpunt" is een volgend citaat uit de Onderwijsspiegel. Dat anderstalige nieuwkomers vaak een probleem vormen, is volgens de spreker duidelijk. Dat komt volgens hem door het ontbreken van genormeerde instaptoetsen. Het kost veel energie van de leerkrachten om dat er nog eens bij te nemen.

De meting van de binnenluchtkwaliteit is gebeurd in het najaar van 2020. De spreker hoopt dat dit de volgende jaren systematisch zal gebeuren bij doorlichtingen. Er is op dit moment geen norm voor CO₂-meters of luchtzuiveringsinstallaties.

De dagelijkse schoolpoort- en klasdeurcontacten en de gemeenschappelijke ont-haalruimte worden als positief ervaren, werken drempelverlagend en stimuleren een vlotte aanspreekbaarheid. Door de coronacrisis komen ouders niet meer in de school en is de drempel opnieuw verhoogd. Hoe ziet de onderwijsinspectie dat?

1.7. Jo Brouns

Jo Brouns schetst dat de grote verschillen tussen scholen inzake kwaliteitsontwik-keling en het beleidsvoerend vermogen opvallend zijn en meer duiding behoeven. Wat maakt dat een bepaalde school wel succesvol een beleidsvoerend vermogen kan ontwikkelen en daardoor een betere kwaliteit kan leveren, zowel in werking als in output?

In de vernieuwde rol kan de onderwijsinspectie misschien meer de kennis en er-varingen van de scholen delen. Hij steunt het bijkomend beleidsgericht onderzoek naar belemmerende en stimulerende factoren voor kwaliteitsgroei.

Buiten het onderwijs merkt men dat de wereld steeds complexer wordt. Veel sec-toren zoeken dan samenwerking en een bepaalde schaal om een antwoord te kun-nen bieden. De schaalgrootte is dikwijls de manier om aan slag- en bestuurskracht te winnen en het hoofd te bieden aan alle uitdagingen. Ziet de onderwijsinspectie

een relatie tussen bestuurlijke schaalgrootte en de onderwijskwaliteit en het beleidsvoerend vermogen?

Jo Brouns gaat vervolgens in op de inclusie in secundaire scholen. Heeft de onderwijsinspectie zicht op de mate waarin scholen daar vandaag invulling aan geven?

Het valt hem op dat in het secundair onderwijs het strategisch beleid, visieontwikkeling en kwaliteitsontwikkeling vaak positief worden beoordeeld, maar dat krijgt geen vervolg in het onderwijskundig beleid. Hij noemt dat een vreemde vaststelling. Waarom kan het strategisch beleid niet in de praktijk gebracht worden?

Er komt veel op scholen af, zeker door de coronacrisis. De lat ligt hoog voor leerlingen, leerkrachten en directies. Het inspectiemodel met 37 kwaliteitscriteria wordt breed gedragen, maar kan dat voldoende gehanteerd worden door scholen? Is het beleidsvoerend vermogen daarbij bepalend?

1.8. Kathleen Krekels

Kathleen Krekels gaat eerst in op het slotbetoog van Lieven Viaene dat te weinig gewerkt wordt met de bevindingen van de onderwijsinspectie. Tijdens de Spiegel-dag werd daarover door professor Jan Van Hoof gezegd dat de boodschap van de onderwijsinspectie over de jaren heen gelijk blijft: het onderwijs presteert matig en het niveau blijft gelijk. Er is een kwaliteitszorgprobleem, maar of de doorlichtingen impact hebben, wordt in vraag gesteld. Hij vraagt zich ook af of het in orde is dat een school de verwachting benadert. 'It takes a system to raise a school', maar op dat vlak is er geen duidelijke, geïntegreerde visie.

De spreker vraagt hoe dat wordt aangepakt. De onderwijsinspectie vertrekt van een missie, maar vraagt zich ook af in welke mate ze gerealiseerd wordt. De inspectie wil kansen grijpen door meer gedifferentieerd door te lichten, in te zetten op output, psychosociaal welzijn en het digitale gegeven. Hoe kan dit binnen het huidige kader gerealiseerd worden? Wat is het actieplan? Wat is het verschil met de vorige jaren? In welke mate is de pedagogische begeleiding een partner? Waar liep het de voorbije jaren dan mis, want de pedagogische begeleiding had ook al lang op bepaalde pijnpunten kunnen inspelen.

Voor het buitengewoon onderwijs wordt opnieuw het verschil in kwaliteitsontwikkeling aangekaart tussen basis en secundair. In het buitengewoon basisonderwijs heeft 70 procent van de scholen een goede score. In het buitengewoon secundair onderwijs is dat maar een kwart. Hoe wordt dat verklaard? Wat zal er effectief mee gebeuren en wie doet dat?

Voor het buitengewoon secundair onderwijs zijn er ook vaststellingen over de opleidingsvormen. De selectie van de doelen op maat, de pedagogisch-didactische planning en de evaluatiefase zijn enorme uitdagingen. Hoe wordt die uitdaging aangegaan? Wie blijft in gebreke?

Niet alle scholen voor buitengewoon onderwijs benutten de mogelijkheden om voor alle leerlingen een passend, activerend, betekenisvol en samenhangend onderwijsaanbod te realiseren. Scholen voor buitengewoon onderwijs kunnen de beginsituatie heel goed inschatten, maar het loopt mis tussen deze fase en het bepalen van de specifieke opvoedings- en onderwijsbehoeften. Dat is een heel cruciale taak van het buitengewoon onderwijs, benadrukt de spreker, maar de hiaat blijft zich herhalen. Moet men dan strenger zijn? Moeten er beleidsmatig dwingende consequenties aan vasthangen voor scholen waarvoor te veel vraagtekens opduiken?

Kathleen Krekels zegt dat voor het dko de leerlingenevaluatie de uitdaging is. 53 procent van de scholen voldoet aan de verwachtingen op dat punt. Volgens de

inspectie is de betrouwbaarheid van de evaluatie niet altijd in orde. Dat is zorgwekkend, meent de spreker. Voor leerlingen die willen doorstromen naar conservatoria is de evaluatie heel belangrijk. De inspectie stelt dat een externe jury helderheid zou kunnen brengen en de beoordelingscriteria betrouwbaarder maken. De spreker veronderstelt dat er dan ook iets gebeurt met de aanbeveling. Zal de onderwijsinspectie bij een volgende doorlichting van die scholen dit als criterium meenemen?

Ook de versnippering in het dko wordt aangekaart. Dat is een uitdaging, maar het biedt ook veel kansen voor de aanwezige expertise, meent de spreker. Wordt de expertise benut en breed ingezet?

Als meer kunstacademies worden opgericht, is het ook de bedoeling om het aanbod te bundelen. Ziet de inspectie dit als een antwoord op de versnippering of is het ook een bedreiging voor de kwaliteit?

Op multidisciplinariteit en proactiviteit scoren de CLB's niet sterk. Kan de inspectie meer duiding geven bij mogelijke oplossingen hiervoor?

Er is volgens de inspectie ook vaak te weinig draagvlak bij een team voor multidisciplinair handelen. Hoe uit zich dat gebrek aan draagvlak? Heeft dat te maken met visie of samenwerking? Zijn er kansen om het draagvlak te vergroten? Welke tools zijn er of ontbreken?

De netoverstijgende samenwerking van de CLB's is volgens Kathleen Krekels een positief punt. Van de doorgelichte CLB's beantwoorden er vijftien van de zeventien aan de doelstelling. Hoe kan dat nog versterkt worden? Welke good practices zijn er?

1.9. Karolien Grosemans

In de Onderwijsspiegel worden twee punten naar voren geschoven in verband met de professionalisering van leerkrachten, schetst *Karolien Grosemans*. Ten eerste is het belangrijk om een beleid op te bouwen, maar dan moeten ook doelen worden bereikt. De inspectie hamert sterk op doelgerichtheid. Ten tweede missen heel wat professionaliseringsactiviteiten hun effect op de werkvloer. Er is dus volgens het lid een probleem met het verankeren en implementeren van de activiteiten.

In de meerderheid van de onderzochte scholen in het secundair onderwijs (61 procent) komt de ondersteuning van de leraren nog niet tegemoet aan de verwachting. Een aantal scholen heeft slechts een beperkt zicht op de reële ondersteuning van leraren. Verschillende scholen laten kansen liggen om leraar- en teamgerichte ondersteuning en professionaliseringsactiviteiten aan te bieden die didactisch handelen in de brede basiszorg versterken of om ze schoolbreed te implementeren en op te volgen.

Karolien Grosemans vraagt welke verklaring de onderwijsinspectie ziet voor het feit dat professionalisering vaak weinig doelgericht is en te weinig is afgestemd op wat leerkrachten echt nodig hebben. Worden de keuzes te vaak van bovenaf opgelegd? Of is er te weinig visie, waardoor weer het deskundig leiderschap in het vizier komt? Welke professionaliseringsinitiatieven worden doorgaans georganiseerd? Is het aanbod ontoereikend of te duur? Hoe pakt een school dat het best aan?

Zijn er goede voorbeelden die wel een positief effect hebben op de onderwijsleerpraktijk? Hoe zet de inspectie de good practices meer in de kijker? Wordt concreet naar scholen verwezen of worden enkel algemene aanbevelingen gegeven en is het aan de pedagogische begeleidingsdienst om ermee aan het werk te gaan?

Over coachen en opvolgen van het personeel staat in de Onderwijsspiegel dat te weinig teamleden feedback krijgen. Hoe kunnen schoolleiders remediëren en de nodige feedback voorzien voor hun schoolteam?

2. Antwoorden van de onderwijsinspectie

Bieke De Fraine gaat eerst in op de vragen over bewoonbaarheid, veiligheid en hygiëne. De onderwijsinspectie kijkt tijdens de doorlichtingen naar het beleid rond deze thema's en hoe de school daarmee omgaat. Er wordt ingezoomd op drie processen, maar die worden gebruikt als een manier om het beleid te bekijken.

Een van de processen is de noodplanning, waar brandveiligheid bijhoort. Een ander proces gaat over producten met gevaarlijke eigenschappen, waarbij ook naar de asbestinventaris wordt gekeken. De inspecteurs zoeken niet in de lokalen naar asbestproblemen, maar als ze echt gevaarlijke situaties zien, wordt onmiddellijk ingegrepen.

Over binnenluchtkwaliteit zegt de spreker dat scholen een zekere autonomie hebben over het al dan niet aankopen van CO₂-meters. De onderwijsinspectie houdt zich aan de regelgeving. Waarom scholen weinig intekenen op ventilatiesystemen behoort tot die autonomie.

Vervolgens behandelt de spreker de vragen over taalgericht onderwijs. Vooral in het secundair onderwijs is er een probleem. Met vakleraren is het idee dat elke leraar een taalleraar is moeilijker te implementeren. In het basisonderwijs gaat men vaak intuïtief om met het element taal. Er zijn niet altijd veel afspraken over de aanpak van taal in de school.

Niet-doelgerichte afspraken over evaluatie betekenen volgens Bieke De Fraine niet dat leerlingen niet weten hoe ze geëvalueerd worden. Het gaat eerder over leraren die niet goed weten wat de afspraken zijn en soms zijn er ook weinig. Het gesprek in een lerarenteam over wat goed evalueren is, wordt soms niet gevoerd.

De onderwijsinspectie stelt vast dat qua visie en organisatorisch beleid de Vlaamse scholen redelijk goed scoren, maar het onderwijskundig beleid baart de inspectie grote zorgen. Er is natuurlijk samenhang. Kwaliteitsontwikkeling is een geheel, maar onderwijskundig beleid is toch iets anders dan visie en strategisch en organisatorisch beleid. Onderwijskundig beleid gaat echt over het aanpakken als team van evaluatie en feedback en het maken van afspraken over de aanpak in de klas.

Er zijn op dat vlak grote verschillen tussen scholen. De oorzaken daarvan hebben volgens de spreker met heel veel factoren te maken. De schoolleider is natuurlijk een spilfiguur, maar dat is niet de enige factor. Het gaat ook over het schoolteam, het schoolbestuur, de lokale situatie enzovoort.

Inspecteurs kijken naar de eigenheid van de school. De onderwijsinspectie ziet gedifferentieerd doorlichten als een antwoord op de grote verschillen tussen scholen. Een school met een zeer sterk beleidsvoerend vermogen moet misschien niet een week lang doorgelicht worden, maar andere scholen moeten misschien uitgebreider of vaker bezocht worden. Dat kan de onderwijskwaliteit in Vlaanderen ten goede komen.

Het is vanuit het perspectief van de onderwijsinspectie moeilijk te zeggen of de didactiek samenhangt met de evaluatie. De inspectie wil vooral met leraren in gesprek gaan over waarom bepaalde evaluatiemethoden worden gekozen en in welke mate die aansluiten bij de leerplandoelen die men wil bereiken.

Het spreekt volgens Bieke De Fraine voor zich dat de basisvaardigheden woordenschat en grammatica essentiële bouwstenen zijn. De onderwijsinspectie gaat na of de leerplandoelen bereikt worden en het leerplan gevolgd wordt. In het leerplan staan niet alleen woordenschat en grammatica, maar heel veel doelen. In sommige scholen is het evalueren van kennis, woordenschat en spelling voor de hand liggend, maar worden mondelinge vaardigheden niet of nauwelijks geëvalueerd. Dan gaat de inspectie met de leraren in gesprek en raadt hen aan om samen met collega's na te gaan hoe de leerplandoelen best geëvalueerd worden.

De onderwijsinspectie legt de lat niet te hoog, stelt de spreker, er wordt gekeken of leraren het leerplan volgen en dat blijkt niet altijd het geval te zijn.

Vervolgens gaat de spreker in op de vragen over feedback. In het deeltijds kunstonderwijs blijkt feedback sterk te zijn. Dat heeft ook te maken met de soms kleinere groepen leerlingen, maar leraren geven wel snel feedback, dat is de eigenheid van het dko.

Het klopt volgens Bieke De Fraine dat over goede feedback geven aan leerlingen veel nascholingen bestaan en pedagogische begeleidingsdiensten daaraan werken. Binnen het personeelsbeleid is een feedbackcultuur nog niet verworven.

De verankering van de professionalisering loopt soms mank, meent de spreker. Wat daarvan precies de oorzaak is, is moeilijk te zeggen. De onderwijsinspectie vraagt vaak aan scholen of er een nascholingsplan is, wat men daarmee wil bereiken en hoe wordt geëvalueerd of het doel wordt bereikt. Het idee dat professionalisering een effect moet hebben tot op de klasvloer is daarbij een aandachtspunt. Scholen stappen steeds vaker in langdurige trajecten. De goede voorbeelden worden niet in het groot op de website van de inspectie gezet, maar de inschalingen van de doorlichtingen worden wel bezorgd aan de pedagogische begeleidingsdiensten. Zij contacteren de scholen die goed scoren op het vlak van professionalisering om hun aanpak te delen en op die manier worden goede voorbeelden wel verspreid.

De onderwijsinspectie doet niet de suggestie om in het dko te werken met een externe jury. In een gesprek met de academie wordt besproken hoe ervoor wordt gezorgd dat de evaluaties betrouwbaar zijn. Een van de mogelijkheden daarbij is een externe jury.

Het volgende element waarop Bieke De Fraine ingaat, is de beleidsondersteuning van directeurs en het beleidsvoerend vermogen. Er bestaan verschillende opleidingen over schoolbeleid en er is redelijk veel uitwisseling tussen directeurs, maar toch blijft het een uitdagende functie.

Katja Petry gaat in op het buitengewoon onderwijs, CLB, inclusie en leerlingenbegeleiding.

Uit de Onderwijsspiegel 2021 kan de indruk ontstaan dat in het buitengewoon basisonderwijs op een jaar tijd de situatie veel verbeterd is. De spreker maakt daarbij de kanttekening dat het gaat om een heel klein aantal doorlichtingen, omwille van de coronacrisis. In het buitengewoon onderwijs zijn er heel grote verschillen tussen scholen. Dit jaar zat er blijkbaar een sterke lichter in de doorlichting. Daaruit kan niet geconcludeerd worden dat er een verbetering zichtbaar is.

Historisch doet het buitengewoon basisonderwijs het iets beter dan het buitengewoon secundair onderwijs. Het buitengewoon secundair onderwijs is qua structuur en omvang ook complexer, merkt de spreker op. Over de onderwijskwaliteit in het buitengewoon onderwijs komen dezelfde elementen terug als de voorbije jaren. In de cyclus van handelingsplanmatig werken, blijven de selectie van doelen op maat en de evaluatie uitvallen. Naast die vaststelling op het vlak van de onderwijsleer-

praktijk, blijft ook het onderwijskundig beleid eerder zwak. Dat beleid zorgt ervoor dat er afspraken zijn binnen de school over een systematische en cyclische aanpak van handelingsplannen. Er is ook een probleem met de ondersteuning van de multidisciplinaire teams in het buitengewoon onderwijs over de handelingsplanmatige aanpak en de selectie van doelen op maat.

De oplossing van dit probleem dat al jaren wordt vastgesteld, zal op verschillende niveaus moeten gebeuren, stelt Katja Petry. Er moet ondersteuning komen op het vlak van onderwijskundig beleid. Het beleidsteam moet ondersteund worden bij de systematische aanpak van de handelingsplanning, maar ook de teamleden moeten ondersteund worden.

Het buitengewoon onderwijs zit al jaren in een moeilijke situatie, stipt de spreker aan. De leerlingenpopulatie wordt complexer, er moesten taken opgenomen worden in ondersteuningsnetwerken en er was een transitie naar inclusie. Ook op beleidsvlak ging de aandacht de voorbije jaren niet prioritair naar het buitengewoon onderwijs. De spreker is tevreden dat het versterken van het buitengewoon onderwijs nu wel op de agenda staat. Zowel de onderwijsinspectie, de pedagogische begeleidingsdiensten als andere actoren zullen daarbij een rol moeten spelen. Ook de samenwerking van de CLB's met het buitengewoon onderwijs kan worden verbeterd. Het wordt dus een en-en-verhaal, met de hoop de kwaliteit van het buitengewoon onderwijs te zien verbeteren.

Voor de CLB's was het een bijzonder raar jaar. Zij hebben veel extra taken opgenomen naar aanleiding van de coronacrisis. Als die investeringen wegvallen, kunnen de CLB's dan nog een preventief beleid voeren?

De Onderwijsspiegel gaat over de periode voor de coronacrisis. Met de omkadering op dat moment waren de CLB's niet in staat om een goed preventief beleid te voeren, gericht op de versterking van schoolteams en de brede basiszorg en het opnemen van een signaalfunctie in de scholen. De kwaliteit van die aspecten was laag. Individuele begeleiding, advies en preventieve gezondheidszorg scoren goed, maar voor een cruciale schakel voor leerlingenbegeleiding, brede basiszorg en een krachtige leeromgeving is de kwaliteit niet voldoende hoog binnen de CLB's.

Hierop moet in de toekomst meer ingezet worden. Door de bijkomende taken omwille van de coronacrisis – leerachterstand en welbevinden – denkt de spreker dat de CLB's nood hebben aan extra investeringen. Ook op basis van het macrorapport van de onderwijsinspectie werd dat aangegeven.

Voor de werkingsprincipes proactiviteit en multidisciplinariteit scoren niet goed, merkt de spreker op. Bij multidisciplinariteit is het gedeeltelijk een probleem van draagvlak, maar er is vooral een probleem bij het beleid op het vlak van dienstverlening. In de centra waar de kwaliteit beneden de verwachting is, zijn er onvoldoende afspraken over wat wanneer in multidisciplinair verband moet gebeuren. Er zijn dan ook grote verschillen in de werking tussen teams binnen een centrum. Er moet vooral ingezet worden op duidelijke afspraken, zodat alle teamleden weten wat wordt verwacht, welke rol men moet opnemen en of het mono- of multidisciplinair is.

Binnen de CLB's is de handelingsgerichte diagnostiek een blijvend pijnpunt. Een van de positieve punten bij de CLB's is de netoverstijgende samenwerking. Zeker bij de ondersteuningsnetwerken is dat zichtbaar.

In Vlaanderen, net als internationaal, is inclusie in het secundair onderwijs moeilijker dan in het basisonderwijs. Er zijn de voorbije jaren heel wat stappen gezet in de richting van inclusie. In het secundair onderwijs wordt ook werk gemaakt van leerlingenbegeleiding, brede basiszorg en verhoogde zorg. Er is een intense

samenwerking met ondersteuningsnetwerken en sommige scholen hebben ervoor gekozen om opleidingsvorm 4 van het buitengewoon onderwijs volledig te integreren in het gewoon onderwijs.

Er zijn in het secundair onderwijs inspanningen in de richting van een inclusieve cultuur. Niet alles loopt optimaal, want leerlingen met hetzelfde profiel krijgen in de ene school via OV4 ondersteuning, terwijl dat in een andere school gebeurt via het ondersteuningsnetwerk. Sommige zaken moeten dus nog uitgeklaard worden.

De school heeft een regierol voor alles wat te maken heeft met inclusie, maar er zijn heel veel andere partijen betrokken, zoals ondersteuningsnetwerken, scholen voor buitengewoon onderwijs, CLB enzovoort. Er moet dus gekeken worden naar de samenwerking tussen de actoren, stelt de spreker.

De onderwijsinspectie wil in de toekomst, vanuit een bepaalde thematiek, meerdere actoren tegelijkertijd bekijken. Dat wordt verkend, om de kwaliteit van de samenwerking meer in kaart te brengen.

Leerlingenbegeleiding was tijdens de coronacrisis nog belangrijker dan voorheen. De onderwijsinspectie is tevreden dat na ODXXXI de leerlingenbegeleiding nog sterker in de focus zal staan. De onderwijsinspectie heeft veel hoopgevende verhalen gezien van leraren en leerlingenbegeleiders die actief op zoek gingen naar contact met de leerlingen. De inspectie wil nagaan hoe in de scholen een krachtige leeromgeving wordt gerealiseerd om de leerachterstand weg te werken, maar kijkt ook naar de initiatieven die worden genomen voor het welbevinden en hoe de leerlingen zo goed mogelijk worden betrokken.

Els Vermeire gaat in op een aangehaalde tegenstrijdigheid in de Onderwijsspiegel tussen de bevindingen in de doorlichting over leer- en leefklimaat en de rapportering hierover tijdens de bevragingen. Dit kan volgens de spreker wijzen op een tegenstelling. Beide resultaten komen natuurlijk tot stand in een verschillende context: de observatie van leerkrachten en gesprekken met leerlingen door inspecteurs versus een anonieme bevraging. De onderwijsinspectie zal dit verder onderzoeken om de eigen methode scherper te stellen.

De spreker schetst dat de instellingen waarover gerapporteerd wordt in de Onderwijsspiegel 2021 op een gelijkaardige manier werden doorgelicht. De inhoudelijke focus is soms anders, maar de procedure en de teamgrootte zijn gelijk.

Sinds het Kwaliteitsdecreet van 2009 is het voor de onderwijsinspectie mogelijk om te differentiëren qua intensiteit en frequentie. In het decreet staat dat alle scholen op gelijke manier behandeld moeten worden, maar toch is differentiatie mogelijk, met een aantal randvoorwaarden. Heel belangrijk is het profiel van de school. Dat gaat enerzijds over gegevens die bij de school gekend zijn en te maken hebben met de kwaliteitsverwachtingen van het Referentiekader voor Onderwijskwaliteit en de onderwijsregelgeving, en anderzijds de doorlichtingshistoriek.

De onderwijsinspectie heeft met de nodige schroom de differentiatie verkend. De drang om fair te handelen en scholen gelijk te behandelen, is groot. Rekening houdend met de grote verschillen tussen de scholen en de beperkte tijd van het korps van de onderwijsinspectie, is ervoor gekozen om de gedifferentieerde doorlichting echt uit te werken. De impact verhogen, is daarbij een belangrijk doel. De nood om de vinger aan de pols te houden bij de scholen waar het echt nodig is, waar de kwaliteit waar leerlingen recht op hebben niet gegarandeerd wordt, is daarbij cruciaal.

De onderwijsinspectie is al lang niet meer in de scholen geweest om doorlichtingen uit te voeren en adviezen uit te brengen. Adviezen zijn een katalysator voor

kwaliteitsontwikkeling, maar ze ontbreken al een tijd. Die uitzonderlijke situatie noopt de onderwijsinspectie ertoe om op korte termijn een inhaalbeweging te organiseren. Er is dus het besef dat op een andere manier gewerkt moet worden.

De beleidskracht en de kenmerken van scholen met een goed beleidsvoerend vermogen, staan omschreven in de literatuur. Met het systeem van gedifferentieerd doorlichten, wil de inspectie ook meer kennis opbouwen. Het decreet laat op dit moment toe om vaker door te lichten, maar er is ook ruimte om de intensiteit aan te passen aan het profiel van de school. Aangezien intensiteit niet wordt omschreven in het decreet, is er ruimte om af te tasten hoe de onderwijskwaliteit opgekrikt kan worden. De onderwijsinspectie wil het gedifferentieerd doorlichten zo snel mogelijk opstarten. Er is overleg met de pedagogische begeleidingsdiensten.

Els Vermeire schetst dat de inspecteurs bevraagd werden over de opportuniteiten van de crisis. Dat zorgde voor een reeks interessante voorstellen. Er was ook een grote bereidheid om deel te nemen aan de pedagogische reserve. De inspectie heeft in de eerste fase van de coronacrisis via telefonische contacten de vinger aan de pols gehouden, als brugfiguur tussen de scholen en het beleid.

Op het einde van het schooljaar 2019-2020 konden opnieuw scholen bezocht worden. Er werden uiteraard geen doorlichtingen uitgevoerd, maar door het stellen van vragen werd informatie gecapteerd.

Van mei tot augustus 2020 heeft de onderwijsinspectie zich voorbereid op een alternatieve manier van doorlichten, die is uitgevoerd tot eind oktober. De aanwezigheid in de school was heel kort, om scholen niet te veel te belasten. Dat gebeurde vooral in het leerplichtonderwijs. In het volwassenenonderwijs en het dko werden verkennende bezoeken georganiseerd en gebeurde een beginsituatieanalyse na het nieuwe dko-decreet en een fusiebeweging en een nieuwe vorm van financiering voor het volwassenenonderwijs.

In het najaar 2020 (na de herfstvakantie) was de inspectie niet meer aanwezig in de instellingen. Toen werd gereflecteerd over wat nuttig is voor de kwaliteit van het onderwijs en wat de expertise is van de inspectie. Toen zijn de inspecteurs gestart met ondersteunende bezoeken, waarbij vooral gefocust werd op de manier waarop het Referentiekader voor Onderwijskwaliteit geïnterpreteerd kan worden om aan kwaliteitsontwikkeling te doen en dat met de scholen te delen. Vanuit het basis- en secundair onderwijs was daar heel veel belangstelling voor. Die dienstverlening gebeurt ook nu nog.

De verhouding met de pedagogische begeleiding komt dan natuurlijk in beeld, beaamt Els Vermeire. De onderwijsinspectie heeft alles transparant meegedeeld en er blijft een goed contact met de pedagogische begeleidingsdiensten, zodat duidelijk blijft wat de inspectie doet in de crisissituatie en wat de rol is van de pedagogische begeleiding.

De onderwijsinspectie neemt steeds meer initiatief om de data uit de Onderwijs-spiegel te delen met het onderwijsveld. De onderwijsverstrekkers hebben de data ontvangen en de inspectie heeft hen ook al aangeboden om zelf onderzoeksvragen voor te stellen. Dat is een positief proces, benadrukt de spreker.

De voorstelling van de onderwijsinspectie aan de lerarenopleiding gebeurt misschien nog te veel ad hoc, beaamt Els Vermeire. Het is de wens om structureel in overleg te gaan.

Op de vraag naar het belang van sociale contacten en de impact op de motivatie van de leerlingen, zegt de spreker dat dit jaar geen onderzoek gebeurde in de scholen.

Inzake taalgericht onderwijs pleit de spreker er vooral voor om delen van de tekst niet uit hun context te halen. Elk woord is gewikt en gewogen. Het waarderen van de thuistaal is niet hetzelfde als leerlingen hun thuistaal laten spreken in de klas, benadrukt de spreker. De inhoud van de gebruikte schalen is gebaseerd op de eindtermen. Als een eindterm een vaardigheid vereist, moet de inspectie natuurlijk ook nagaan of die bereikt wordt en genoeg geoefend wordt om ze te bereiken. Het uit het hoofd leren en reproduceren van woordenschat op zich is geen hoger doel, bevestigt de spreker. Het kan een nuttig doel zijn in een leerproces, maar niet het einddoel van de eindterm.

Lieven Viaene gaat vervolgens in op de interne coherentie van het instrumentarium. De inspectie wil geen verwarring creëren met het voorgestelde beeld. Aan de hand van het Referentiekader voor Onderwijskwaliteit en het instrumentarium van de onderwijsinspectie wordt zeer fijnmazig nagegaan wat er in de onderwijsprocessen van de school gebeurt, met alle verschillende stappen die daarin aan bod komen. Het is dus best mogelijk dat één van de fases, bijvoorbeeld evaluatie, ondermaats is. Het is niet zo dat daardoor een domino-effect ontstaat en ook de volgende stappen niet goed scoren. Elke fase wordt apart bekeken, dus het is best mogelijk dat de attestering die gebaseerd is op de evaluatie voldoende wordt beoordeeld, terwijl de evaluatie zelf onvoldoende scoort. Als de evaluatie niet kwaliteitsvol is, kan de vraag gesteld worden of de resultaten van de attestering dan wel juist zijn, maar dat is niet dezelfde vraag dan de vraag of de attestering op een goede manier gebeurt.

De relatie tussen wat de onderwijsinspectie vaststelt en internationale toetsen wordt terecht aangehaald. Een deel van het antwoord is volgens de spreker dat het werk van de inspectie niet identiek hetzelfde is als de internationale toetsen. De onderwijsinspectie heeft een complementaire opdracht en kijkt breder dan de outputmeting van de internationale toetsen. Een OBPWO-onderzoek moet de verhouding nagaan tussen wat de inspectie en de internationale testen doen. Het is volgens *Lieven Viaene* belangrijk om alles in de context te zien.

Centrale toetsen zijn vooral beleidsmatig belangrijk. Het is een kans om de interne en externe kwaliteitszorg te versterken en een sterke link te leggen tussen beide. Centrale toetsen zullen belangrijke resultaten opleveren, maar dekken maar een deel van de onderwijskwaliteit. De inspectie wil dat verrijken met context en input- en procesgegevens, zodat het een betekenisvol instrument kan worden.

Een team van de onderwijsinspectie exploreert de onderwijsdata. Er worden al schoolrapporten ter beschikking gesteld van scholen waarin data van het beleidsdomein vervat zitten. Momenteel wordt gezocht hoe de data nog beter gebruikt kunnen worden om knipperlichten te laten branden als scholen extra ondersteuning nodig hebben en om het gedifferentieerd doorlichten beter in te richten. De onderwijsinspectie werkt ook aan een app voor ouders en leerlingen om informatie te capteren en later mee te nemen in verder onderzoek.

De vraag wat echt nodig is, kwam meermaals aan bod. *Lieven Viaene* hoopt dat de Onderwijsspiegel daarop een gedifferentieerd en genuanceerd antwoord geeft. Er moet volgens hem vooral zeer doeltreffend en doelgericht gewerkt worden. Er wordt in Vlaanderen door veel mensen hard gewerkt, maar soms niet voldoende doeltreffend. Bij veel inspecteurs is er ook een zorg over didactiek en voldoende kwaliteitsvol didactisch handelen. Wat werkt effectief in het onderwijs? Is iedereen zich daar goed van bewust of moet een en ander opgefrist worden?

Het is ook nodig om voldoende te monitoren en een evaluatie te houden, merkt de spreker op. Hij wijst nogmaals op het belang van het onderwijskundig beleid.

De kracht van de schoolleider wordt ook nog benadrukt: een goede schoolleider die aandacht kan hebben voor onderwijskundig beleid, niet alleen voor organisatorische zaken en het algemeen schoolbeleid. De vraag is of alle schooldirecteuren daartoe in staat zijn en over de nodige tijd beschikken. Het antwoord daarop is neen, aldus de spreker.

De spreker gaat vervolgens in op de rol van de partners in de kwaliteitsdriehoek. Hij benadrukt dat er in die driehoek drie verschillende verantwoordelijkheden zijn, elk met een eigen rol en doel. Op die manier worden ook de beste resultaten voor het onderwijs gerealiseerd. De enige verantwoordelijke voor de kwaliteit is de school zelf. De pretentie hebben dat anderen dat kunnen overnemen, noemt Lieven Viaene onzin. De onderwijsinspectie moet zorgen voor de kaders, duidelijke feedback en duidelijke begeleiding.

De relaties tussen inspectie en scholen en tussen inspectie en pedagogische begeleiding moeten verder versterkt worden. In de commissie-Brinckman had de onderwijsinspectie geen rol, behalve dat Bieke De Fraine vanuit haar verleden als academicus in de commissie aanwezig is en een bijdrage levert, evenals Daniël Muijs, voormalig hoofd van de dienst Onderzoek bij de Engelse onderwijsinspectie Ofsted. Er is dus visie vanuit inspectieperspectief aanwezig in de commissie-Brinckman, stelt Lieven Viaene.

Het beleidsvoerend vermogen is cruciaal en met inspectie 2.0 wou de onderwijsinspectie dat ook op de kaart zetten. Het systeemonderzoek dat de inspectie fijnmazig probeert in kaart te brengen, was niet aanwezig. De inspectie heeft sterk ingezet om het beleidsvoerend vermogen van scholen beter in kaart te brengen. De spiegelgesprekken en de ondersteunende bezoeken die nu gebeuren, gaan over het OK-kader en het versterken van het beleidsvoerend vermogen. De inspectie heeft er in het verleden ook voor gepleit om van interne kwaliteitszorg een erkenningsvoorwaarde te maken. Dan zou het systeemonderzoek nog meer kracht krijgen en de verantwoordelijkheid van de school sterker benadrukt worden.

Een andere manier om in te zetten op het beleidsvoerend vermogen is gedifferentieerd doorlichten. Door meer aandacht te besteden aan scholen die meer nood hebben aan opvolging, waar het beleidsvoerend vermogen minder sterk is, zal de inspectie een mooie bijdrage leveren.

Lieven Viaene vermeldt ook de vernieuwingen die op de inspectie afkomen en noemt de financiële radar, de planlastradar, de IT-vernieuwing, het integreren van GOK in de doorlichtingen en de leerlingenbegeleiding. Deze vernieuwingen wil de onderwijsinspectie in de nabije toekomst integreren in de werking. Het is veel, dus het is onmogelijk om op alles diepgaand in te gaan.

Er waren ook veel vragen over de daadkracht. Met inspectie 2.0 is vooral ingezet op het vergroten van de effecten. Daarom werd ook geijverd voor het OK-kader, om een ontwikkelingsgerichte dialoog te kunnen voeren die de scholen verder helpt. De inspectie wil de scholen laten begrijpen wat de inspectie vertelt, wat er aan de hand is en hoe ze stappen vooruit kunnen zetten. De inspectie wil scholen ook inspireren, maar brengt wel een duidelijke boodschap. De inspectie zegt waar het op staat, maar niet op een manier waardoor mensen van het onderwijs worden weggejaagd. De spreker wil dat iedereen weet dat het goed werken is in het onderwijs, dat er een gigantische uitdaging ligt en iedereen zich met hart en ziel inzet.

De onderwijsinspectie spiegelt zich aan internationale ontwikkelingen. Er is ook een Europees verband van inspectieorganisaties. De uitdagingen zijn ook sterk gelijklopend. Vlaanderen zit niet op een eiland en met Nederland worden de banden versterkt.

Lieven Viaene is overtuigd van de impact van het OK-kader. Ook voor de pedagogische begeleidingsdiensten is het richtinggevend. Daarmee is een stap gezet om de inspanningen van de pedagogische begeleiding beter te laten aansluiten bij de conclusies van de inspectie. Het is een opdracht om het te updaten en nieuwe inzichten te verwerken. Maar het is een krachtig instrument om de kwaliteitsdriehoek te versterken en alle betrokkenen een gemeenschappelijke taal te laten spreken.

3. Bijkomende vragen en antwoorden

Koen Daniëls herhaalt zijn aandacht voor internationaal vergelijkend onderzoek en is tevreden met het OBPWO-onderzoek. Licht in het onderzoek de vraag voor waarom de onderwijsinspectie niet heeft gedetecteerd waarom er op internationale vergelijkende toetsen minder wordt gescoord dan verwacht, terwijl de doorlichting wel een positief advies opleverde?

De relatie tussen het evaluatiebeleid van een school en de attestering, getuigschriften en het oriëntatiebeleid interesseert het lid evenzeer. Kan dat opgenomen worden in het onderzoek?

De spreker wijst nog op het belang van duidelijkheid. Hij is tevreden dat Lieven Viaene een aantal kernpunten heeft genoemd. Inspectie 2.0 houdt ook in dat men op zoek gaat naar wat goed gaat en de best practices ook promoot, maar daarnaast wordt ook gezegd waar het niet goed gaat.

Koen Daniëls blijft met de vraag zitten of met de quoterings 'benadert de verwachting' iets moet gebeuren of niet. Aan scholen moet men meegeven of dat prioritair is of niet.

De link met de didactiek is belangrijk, stipt de spreker aan. Als de vaststelling is dat bepaalde doelen niet gerealiseerd worden, rijst de vraag naar de redenen. Scholen hebben er ook belang bij om dat te weten, zodat er iets aan kan gebeuren in samenwerking met de pedagogische begeleiding, de school, de leerkrachten en de lerarenopleiding.

Jo Brouns herhaalt zijn vraag over de relatie tussen de schaalgrootte van de school, het beleidsvoerend vermogen en de onderwijskwaliteit.

Voor *Lieven Viaene* is het belangrijk dat er geen conflict is tussen de vaststellingen van de inspectie en de resultaten van een internationale toets. De twee gaan niet over hetzelfde, stipt hij aan. Op basis van de indicatoren die de onderwijsinspectie onderzoekt, kan men zich afvragen of te voorspellen was dat de output van het onderwijs laag of hoog zou zijn. De twee mogen elkaar niet tegenspreken, want anders is er een probleem, meent de spreker, maar het gaat niet over dezelfde zaken. Ze kunnen elkaar dus aanvullen.

Historisch was in Vlaanderen output altijd een moeilijk punt voor de inspectie. Naast de data van de school in de databank van het beleidsdomein, kent de inspectie niets van de resultaten van de school. Er wordt een dialoog gevoerd, er worden processen bekeken, er wordt gekeken naar de gebruikte handboeken en de interne relaties worden nagegaan. De inspectie brengt het volledige proces in kaart, maar wat de resultaten zijn van dat onderwijs is een veel moeilijker vraag. Om de output beter te kunnen vatten, is het goed dat de centrale toetsen er komen.

De relatie tussen evaluatie en attestering wordt niet in het onderzoek opgenomen, merkt de spreker op. De evaluatie kan niet kwaliteitsvol genoemd worden omdat

de elementen niet op het juiste beheersingsniveau aan bod komen of niet valide zijn. Dat betekent niet noodzakelijk dat de attestering niet kwaliteitsvol is.

De onderwijsinspectie worstelt inderdaad met het evenwicht tussen partnerschap en helderheid, beaamt Lieven Viaene. In het verleden was de commentaar, ook bevestigd door wetenschappelijk onderzoek, dat de inspectie voor stress zorgt maar niet voor verbetering. De onderwijsinspectie wou absoluut partner worden van de scholen, met als doel dat de scholen ook aan de slag gaan met de gebrachte boodschap. Na een doorlichting moeten scholen gemotiveerd zijn en weten waarmee ze aan de slag moeten gaan.

De link met didactiek is moeilijk, bevestigt de spreker. De onderwijsinspectie blijft buiten die discussie. De pedagogische vrijheid wordt gerespecteerd.

Over de relatie tussen de schaalgrootte en het beleidsvoerend vermogen voerde de inspectie geen onderzoek. Hoe groter de uitdaging in een school, hoe groter de nood aan expertise, hoe gemakkelijker het is als die gedeeld kan worden. Maar dat er een bepaalde schaalgrootte nodig is om dat te kunnen realiseren, daarvoor is er geen wetenschappelijke evidentie. Misschien kan het gedifferentieerd doorlichten daarop een antwoord geven.

Karolien GROSEMANS,
voorzitter

Koen DANIELS
Jan LAEREMANS
Johan DANEN
Loes VANDROMME,
verslaggevers

Gebruikte afkortingen

BVH	bewoonbaarheid, veiligheid en hygiëne
CLB	centrum voor leerlingenbegeleiding
dko	deeltijds kunstonderwijs
GGG-proeven	gevalideerde, gestandaardiseerde en genormeerde proeven
GOK	gelijke onderwijskansen
IT	informatietechnologie
KU Leuven	Katholieke Universiteit Leuven
OBPWO	onderwijskundig beleids- en praktijkgericht wetenschappelijk onderzoek
OD	onderwijsdecreet
Ofsted	Office for Standards in Education
OK	onderwijskwaliteit
OV	opleidingsvorm
TIMSS	Trends in International Mathematics and Science Study